

Liperin kunnan hyvinvointisuunnitelman 2021–2024 arviointi

Ohjeet:

- Vuosittainen väliarviointi tehdään jokaisen vuoden helmikuussa, jotta se ehtii maaliskuun valtuustoon.
- Sanallinen kuvaus toiminnan toteutumisesta kirjataan sille varattuun kenttää toimialoittain. Toimialojen johtajat vastaavat arvioinnin toteutumisesta. Hyvinvointijohtaja tai hänen nimeämänsä henkilö vastaa toimialojen ulkopuolisten arviointien ajantasaisuudesta (mm. neuvostot).
- Indikaattoritiedot päivitetään niiden julkaisun mukaan, tarkistetaan vuosittain helmikuussa. Tästä huolehtii hyvinvointijohtaja tai hänen nimeämänsä henkilö. Indikaattori merkitään punaisella tai vihreällä värillä riippuen siitä, onko tavoitteeseen päästy.
- Laajasta väliarvioinnista vuonna 2023 kirjoitetaan raportti. Raportti kootaan tehtyjen arviointien perusteella ja siitä vastaa hyvinvointijohtaja tai hänen nimeämänsä henkilö.
- Vuoden 2024 arviointi liitetään osaksi seuraavaa laajaa hyvinvointikertomusta.
- **Vuonna 2025 tehdään loppuarviointi.** Arvioinnin koonnista vastaa hyvinvointijohtaja tai hänen nimeämänsä henkilö.

Yhteisöllisyys ja osallisuus

Terveyttä ja elämänlaatua lisäävät elintavat

Mielen hyvinvointi

Turvallinen arki ja ympäristö

Tavoite 1: Kuntalaisten osallisuus omaan elämään vahvistuu

Toimenpide	Vastuutaho ja resurssit	Aikataulu	Arviointimittarit
Lapsen osallisuutta tukevia menetelmiä käytetään suunnitelmallisesti yksilöllistä varhaiskasvatussuunnitelmaa (vasu) laadittaessa.	Varhaiskasvatus.	Vuoden 2021 alusta lähtien.	Kouluterveyskysely (THL): Tyytyväinen elämäänsä, %, 4. ja 5.luokka (tavoite > 92,0) 2021: 83 % 2023: 87,1 % Tyytyväinen elämäänsä tällä hetkellä, %, 8. ja 9. luokka (tavoite > 75,0) 2021: 75,7 % 2023: 67,2 %
Väliarviointi 2022 (toimenpiteet v.21): V. 2021 Varhaiskasvatuksessa otettiin käyttöön päiväkotipeli, joka auttaa lapsia valmistautumaan vasukeskusteluun oman opettajan kanssa. Opettajia on perehdytetty päiväkotipelin ja vahvuusvaris -lomakkeen käyttöön. Pienempien päiväkotilaisten osallisuus varmistetaan varhaiskasvatuksen henkilökunnan ja huoltajien tekemien havaintojen kautta. Lapsi osallistuu vasukeskusteluun.			
Laaja väliarviointi 2023 (toimenpiteet v.22): 2022 lasten osallisuutta lisääviä menetelmiä on otettu lisää käyttöön päiväkotipelin ja vahvuusvaris -lomakkeen lisäksi. Uutena on LegoSeriousPlay -menetelmä, jossa lapsi yhdistää rakentamisen ja tarinan kerronnan. Menetelmä auttaa lasta rakentamisen ja tarinan kerronnan avulla tuomaan esille hänelle merkityksellisiä asioita. Menetelmät ovat kaikkien ryhmien käytössä ja opettaja käy valmistavan keskustelun ennen virallista Vasu -keskustelua, jossa mukana on myös lapsen vanhemmat. Pienempien päiväkotilaisten osallisuus varmistetaan varhaiskasvatuksen henkilökunnan ja huoltajien tekemien havaintojen kautta. Lapsi osallistuu vasukeskusteluun.			
Väliarviointi 2024 (toimenpiteet v.23): Lego Serious Play menetelmä ollut vaihtelevasti käytössä. Menetelmän vakiinnuttamiseksi on suunnitteilla mentorointia koulutuksen käyneiden ja siitä innostuneiden toimesta. Lasten osallisuutta on lisätty esim. Päiväkotipihahankkeen yhteydessä tehdyn kyselyn muodossa. Lapsi osallistuu vasukeskusteluun.			Kokee pystyvänsä vaikuttamaan oman elämänsä kulkuun, %, 8. ja 9. luokka (tavoite > 80,5) 2021: 81,3 % 2023: 81,2 %
Loppuarviointi 2025: Lasten osallisuutta tukevia menetelmiä on tietoisesti lisätty varhaiskasvatuksen arjessa laajemminkin kuin pelkästään osana lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laadintaa. Erilaiset mielipidekyselyt ja Lego Serious Play -menetelmää on käytetty ja menetelmän tuntemusta on lisätty mm. opettajien koulutuspäivässä.			
Kouluikäisen osallisuutta tukevia toimintatapoja käytetään kaikissa oppilaan hyvinvointiin tai oppimiseen liittyvissä keskusteluissa. Toimintatavoille luodaan yhteinen malli.	Perusopetus.	Malli luodaan vuoden 2021 syksyllä ja otetaan käyttöön vuonna 2022.	TEAvisari: Kuntajohto, Osallisuus (tavoite ≥ 95)

Väliarviointi 2022: Perusopetuksessa oppilas on mukana häntä koskevissa keskusteluissa ja päätöksenteossa. Oppilas osallistuu yksilöllisten koulunkäyntiä koskevien tavoitteiden asettamiseen lukuvuoden alkaessa sekä oman toiminnan arviointiin vuosittaisissa oppimiskeskusteluissa. Henkilökohtaisen oppimissuunnitelman tai hojksin laadinnassa oppilas on mukana. Myös mahdolliset tukeen liittyvät päätökset tehdään aina oppilasta kuullen.			2021: 100 2023: 96 Muut:
Laaja väliarviointi 2023: Lapset puheeksi -menetelmän käyttöönottoa on valmisteltu täydentämään aiempia osallisuutta tukevia toimintatapoja. Koulujen hyvinvointipedagogien ja koulunuorisotyöntekijän työ on edelleen vahvistanut kouluikäisten lasten kuulemista ja kuuntelemista.			Osallisuutta tukevien menetelmien käyttö, % vasukeskusteluista (tavoite ≥ 50,0) 2021: Kyllä 2022: Kyllä 2023: Kyllä 2024: Kyllä
Väliarviointi 2024 (toimenpiteet v.23): Erityisopettajat koulutettu Lapset puheeksi -menetelmän käyttöön. Lapsi ja nuori aina mukana omassa asiassa.			
Loppuarviointi 2025: Perusopetuksessa oppilas on mukana häntä koskevissa keskusteluissa ja päätöksenteossa. Oppilas osallistuu yksilöllisten koulunkäyntiä koskevien tavoitteiden asettamiseen lukuvuoden alkaessa sekä oman toiminnan arviointiin vuosittaisissa oppimiskeskusteluissa. Henkilökohtaisen oppimissuunnitelman tai hojksin laadinnassa oppilas on mukana. Myös mahdolliset tukeen liittyvät päätökset tehdään aina oppilasta kuullen. Lapset puheeksi -menetelmän koulutukset jatkuivat vuonna 2024. Yhteensä koulutettuja on 35 henkilöä. Omia koulutettuja kouluttajia 3. Hyvinvointilautakunta päätti menetelmän käyttöönotosta kokouksessaan 21.3.2024 ja keskustelujen tueksi laadittiin ohjeistus. Lapsiystävällinen kunta -työssä lapsen kuuleminen ja osallisuus on keskiössä.			
Duunitalo Linkissä otetaan käyttöön Fore-ammattiohjelma (oman työllisyssuunnitelman laatiminen).	Työllisyyspalvelut.	Vuoden 2021 aikana.	
Väliarviointi 2022: Ei arviointia.			Työllisyyspalvelujen asiakaspalaute kerran vuodessa Kyllä
Laaja väliarviointi 2023: Fore on asiakaskäytössä ja asiakastiedot helposti työllisyyspalveluiden henkilöstön ja asiakkaan saavutettavissa. Asiakkaat eivät itse juurikaan päivitä omia tietojaan kannustuksesta huolimatta. Työllisyyspalvelujen asiakaspalaute: Työllisyyspalveluissa kerättiin asiakaspalautetta aikavälillä 31.10.–11.11.2022. Vastauksia saimme 8 kappaletta. Vastaajat olivat kuntakokeilun, sekä Ytyä ja Topakka -hankkeiden asiakkaita. - Tapaamisella huomioitiin minun yksilöllinen tilanteeni (samaa mieltä 100 %) - Sain uutta näkökulmaa tai tietoa asiaani (samaa mieltä 87,5 %) - Sain apua jatkosuunnitelmaani (samaa mieltä 100 %) - Voisin suositella palvelu myös muille (samaa mieltä 87,5 %) - Löysin palvelun helposti (samaa mieltä 87,5 %)			

Kesätyöpalautetta kerättiin elokuussa 2022. Kyselyyn vastasi 36 kunnalle palkattua nuorta ja Liperin kunta sai nuorilta kouluarvosanan 8,5. Kunnan esihenkilöt antoivat kesätyöprojektista kouluarvosanan 8,9.		
Väliarviointi 2024 (toimenpiteet v.23): Asiakkaat eivät ole aktivoituneet käyttämään järjestelmää, eikä osaamiskartoitus/kykyviisari ole asiakkaiden palautteen mukaan kovinkaan toimivia välineitä. Myöskään työhönvalmentajat eivät ole kokeneet Foren käyttöä hyödylliseksi, vaan järjestelmä kaipaa parannuksia. Työllisyyspalveluiden asiakaspalaute: Työllisyyspalveluissa kerättiin asiakaspalautetta aikavälillä 15.–29.11.2023. Vastausten keskiarvo oli 3,8 (taulukolla 1–4), tosin tulos ei ole tilastollisesti merkitsevä vastaajien vähäisen määrän vuoksi. Kesätyöpalautetta kerättiin elokuussa 2023. Kyselyyn vastasi 36 kunnalle palkattua nuorta ja Liperin kunta sai nuorilta kouluarvosanan 8,6. Kunnan esihenkilöt antoivat kesätyöprojektista kouluarvosanan 9.		
Loppuarviointi 2025: Työllisyyspalveluiden asiakaspalautetta kerättiin 18.–29.11.2024. Kyselyyn saatiin 9 vastausta. Asteikolla 1–5, yleisarvosanaksi saimme 4. Kesätyöpalautetta kerättiin elokuussa 2024. Kyselyyn vastasi 32 kunnalle palkattua nuorta ja Liperin kunta sai nuorilta kouluarvosanan 8,5. Kunnan esihenkilöt antoivat kesätyöprojektista kouluarvosanan 8,7.		
Kokeillaan ikäihmisten palveluohjauksen järjestämistä kunnan ja Siun soten rajapintaan.	Hyvinvointipalvelut ja Siun sote.	Ennakkovaikutusten arviointi tehdään ja toiminnan suunnittelu aloitetaan vuonna 2021 sekä kokeilu valtuustokauden loppuun mennessä.
Väliarviointi 2022: Ei edennyt.		
Laaja väliarviointi 2023: Ei edennyt.		
Väliarviointi 2024: Ei edennyt.		

Loppuarviointi 2025:

Asia ei edennyt tiukan taloustilanteen ja hyvinvointialueuudistuksen takia. Tulevina vuosina asiaan voidaan etsiä toisenlaista toteutustapaa.

Tavoite 2: Yhteisöllisyys ja sosiaalinen osallisuus lisääntyvät

Toimenpide	Vastuutaho ja resurssit	Aikataulu	Arviointimittarit
Toteutetaan varhaiskasvatuksessa ryhmäkohtaisesti kehittävää arviointia, johon osallistetaan vanhempia. Yksiköiden johtajat koostavat raportin varhaiskasvatuksen laaturyhmään.	Varhaiskasvatus.	Vuodesta 2021 lähtien.	Kouluterveyskysely (THL): Ei koe olevansa tärkeä osa koulu- eikä luokkayhteisöä, % (tavoite 4. ja 5. luokka tytöt < 3,5 ja pojat < 5,0 sekä 8. ja 9. luokka < 13,0) 2021: 4. & 5.: tytöt 2,6 / pojat 6,6 8. & 9.: 11,1 2023: 4. & 5.: tytöt 3,0 / pojat 5,1 8. & 9.: 9,4 TEAvisari: Kuntajohto, Osallisuus (tavoite ≥ 95) 2021: 100 2023: 96 Kunnan työhyvinvointikysely: Keräämme säännöllisesti palautetta asiakkailtamme (tavoite ≥ 4) 2022: Kyllä 2024: Kyllä Hyödynnämme asiakkailta saamamme palautteen työmme kehittämisessä (tavoite ≥ 4) 2022: Kyllä 2024: Kyllä
Väliarviointi 2022 (toimenpiteet v.21): Ei ole toteutunut.			
Laaja väliarviointi 2023 (toimenpiteet v.22): Ei ole toteutunut.			
Väliarviointi 2024 (toimenpiteet v.23): Ei ole toteutunut vielä. Laaturyhmän käynnistämistä on suunniteltu ja vanhempia on kysytty jäseniksi laaturyhmään. Tähän mennessä ei ole halukkaita vielä ilmoittautunut. Laaturyhmä käynnistetään alkuvuodesta 2024.			
Loppuarviointi 2025: Suunnittelu toteutuksesta käynnistetty, mutta tavoite on toteutunut vain osittain. Vanhempia osallistettu kuitenkin eri yksiköissä ja kyselyiden ja laaturyhmän huoltajaedustajan kautta. Osallisuutta on parannettu myös lisäämällä palautteen antamisen mahdollisuuksia mm. vanhempainillat ja erilaiset mielipide- ja palautekyselyt.			Kunnan työhyvinvointikysely: Keräämme säännöllisesti palautetta asiakkailtamme (tavoite ≥ 4) 2022: Kyllä 2024: Kyllä Hyödynnämme asiakkailta saamamme palautteen työmme kehittämisessä (tavoite ≥ 4) 2022: Kyllä 2024: Kyllä
Aletaan keräämään vuosittain palautetta lapsiperheiltä Kotatoiminnasta.	Varhaiskasvatus. Lapsiperheiden tavoittamisessa tehdään yhteistyötä neuvolan kanssa.	Kysely laaditaan vuoden 2021 aikana ja toteutetaan vuodesta 2022 lähtien.	
Väliarviointi 2022: Ei edennyt.			

Laaja väliarviointi 2023 (toimenpiteet v.22): Ei edennyt. Tavoitteena toteuttaa kysely kevään 23 aikana.			Muut: Varhaiskasvatuksen ryhmäkohtaiseen arviointiin osallistuneet vanhemmat, % (tavoite ≥ 40,0) 2021: ei toteutunut 2022: ei toteutunut 2023: ei toteutunut 2024: ei toteutunut Yhteisötilojen kävijämäärät 2021: Yhteisötila: 3 633 (tilaisuuksia 340) Vinkkari: 1 062 Yht. 4 695 2022: Yhteisötila: 11 218 (tilais. 705) Vinkkari: 1 500 (yli 140 tilaisuutta) Yht. 12 718 2023: Yhteisötila: 8 171 (tilais. 654) Vinkkari: 3 900 (tilais. 226) Yht. 12 071 2024: Yhteisötila: 7 477 (tilais. 574) Vinkkari: 888 (tilais. 67) Yht. 8 365 Lapsiystävällinen kunta -tunnustus 2023: - 2024: - Järjestöjen hyvinvointia edistävään toimintaan osallistuneiden määrä 2021: ei tilastoja 2022: ei tilastoja 2023: ei tilastoja 2024: ei tilastoja
Väliarviointi 2024: Keväällä -23 tehty Kohtaamispaikka Kodan käyttäjien palautekysely, josta saatu perheiltä erittäin positiiviset arviot. Toiminnan koettiin vastaavan perheiden tarpeita hyvin. Keväällä -23 tehty myös Pelastakaa lapset ry/Joensuun ja Kuopion perheentalot sekä ViaDia Joensuun toimesta kohtaamispaikka Kodan vertaisarviointi. Arvioinnista on kirjoitettu raportti, johon nostettu vahvuudet ja kehittämisen kohteet. Neuvolaan toimitettu Kodan esite, josta jonkin verran ohjautunut perheitä.			
Loppuarviointi 2025: Kohtaamispaikka Kodan käyttäjien palautekysely järjestettiin marraskuussa 2024. Vastauksia saatiin 17, joissa Kodan toiminta koettiin todella tärkeäksi palveluksi Liperissä. Vastaajat kokivat Kodan matalankynnyksen paikaksi, joka tukee vanhempien arkea ja hyvinvointia sekä ehkäisee lasten ja vanhempien yksin jäämistä ja syrjäytymistä. Yhteistyöstä neuvolan kanssa on ohjautunut lisää uusia perheitä Kodan toimintaan. Vuonna 2024 kävijöitä oli 1 494.			
Rehtorit tapaavat oppilaskunnan edustajia kuukausittain.	Perusopetus.	Vuodesta 2021 alkaen.	
Väliarviointi 2022:(toimenpiteet v.21) Kaikilla kouluilla säännölliset tapaamiset eivät ole edenneet.			
Laaja väliarviointi 2023:(toimenpiteet v.22) Kaikilla kouluilla säännölliset tapaamiset eivät ole edenneet. Asia on kirjattu vuoden 2023 talousarvion toiminnalliseksi tavoitteeksi.			
Väliarviointi 2024: (toimenpiteet v.23) Toteutuu kaikilla kouluilla, mutta tapaamisten kirjaaminen vaihtelevaa, Toimenpide kirjattu kunnan Lapsi ystävällinen kunta -tavoitteeksi.			
Loppuarviointi 2025: Toteutuu kaikilla kouluilla säännöllisesti.			

Koululuokassa toteutetaan ryhmäyttämistoimia aina, kun luokassa tapahtuu muutoksia. Jokaiselle koululle laaditaan oma ryhmäyttämissuunnitelma.	Perusopetus ja vapaa-aikapalvelut.	Suunnitelma laaditaan vuoden 2021 aikana ja otetaan käyttöön viimeistään vuonna 2022.
Väliarviointi 2022 (toimenpiteet –21): Yläkoulun ryhmäyttämissuunnitelma laadittu 2021 yläkoulun ja koulunuorisotyön yhteistyönä.		
Laaja väliarviointi 2023 (toimenpiteet –22): Ryhmyttämissuunnitelman jalkauttaminen ja toteuttaminen aloitettiin. Alakouluilla ryhmäytymiseen liittyvä suunnittelutyö on kesken.		
Väliarviointi 2024: (toimenpiteet v.23) Ryhmyttämissuunnitelma on käytössä yläkoululla. Alakoulun ryhmäyttämistyö sisältyy opettajan työhön, mutta suunnitelmaa ei ole tehty. Viinijärvellä käytössä palkintotunnit nuokkarille.		
Loppuarviointi 2025: Ryhmyttämistoiminnan suunnitelma on käytössä yläkoulussa. Luokanopettajien normaaliin toimintaan kuuluu ryhmäyttäminen ja he tekevät sitä ilman erillistä suunnitelmaa.		
Laaditaan ikäystävällisyyden toimenpideohjelma. Perustetaan työryhmä ohjelman laatimiseksi.	Hyvinvointipalvelut, ikäihmisten neuvosto ja Siun sote.	Työryhmä perustetaan vuonna 2021 ja ohjelma laaditaan 2022.
Väliarviointi 2022: Ei edennyt		
Laaja väliarviointi (toimenpiteet v.22) 2023: Alustavasti ohjelman laatiminen talousarviotavoitteena, mutta valmisteluun ei ollut aikaresurssia. Talousarviotavoitetta muutettiin toisen talouskatsauksen yhteydessä. Vuoden aikana selvitettiin yhteistyömahdollisuuksia Karelia AMK:n kanssa. Suunnitelma laaditaan vuonna 2023 yhteistyössä Ikäihmisten neuvoston kanssa ja laadinnan tueksi nimetään ohjausryhmä.		

Väliarviointi 2024: Ikäystävällisyyden ohjelma laadittiin yhteistyössä ikäihmisten neuvoston kanssa. Ohjelman laadinnasta vastasivat Karelia AMK:n ikäosaamisen johtamisen ja kehittämisen (YAMK) opiskelijat, jotka laativat aiheesta opinnäytetyön. Ohjelman laatimisen ohjausryhmään kuuluivat kunnan hyvinvointipalvelujen edustajat, kunnan luottamushenkilöedustus ja ikäihmisten neuvoston edustajat. Ikäystävällisyyden ohjelman viitekehys laadittiin kunnan eri toimijoiden, Ikäihmisten neuvoston ja liperiläisten ikäihmisten yhteistyönä. Liperin ikäystävällisyyden ohjelma on tarkoitettu kaikille kuntalaisille, yrityksille, järjestöille ja päättäjille ikäystävällisen Liperin kehittämiseen. Ohjelmassa huomioidaan ikäystävällisyyden kehittämisen mahdollisuuksia ja haasteita syrjäseudulla. Ikäystävällisyyden ohjelma kannustaa ikääntyneitä kuntalaisia aktiiviseen, toimintakykyiseen ja terveyttä edistävään ikääntymiseen kunnassa. Ikäystävällisyyden ohjelmasta johdetut toimenpiteet suunnitellaan ja kirjataan Liperin hyvinvointisuunnitelmaan ja ohjelmasta laaditaan esitevihkonen kuntalaisille.		
Loppuarviointi 2025: Ikäystävällisyyden ohjelmasta laadittiin Ilolla ikääntyen Liperissä -käsilehtinen kuntalaisille. Ikäystävällisyyden ohjelmasta johdettuja toimenpiteitä kirjattiin laajaan hyvinvointisuunnitelmaan 2025–2028.		
Haetaan kunnalle Lapsiystävällinen kunta -tunnusta.	Kaikki kunnan toimijat. Hyvinvointipalvelut koordinoi.	Toimenpiteet aloitetaan vuoden 2021 keväällä ja tunnusta haetaan vuonna 2023.
Väliarviointi 2022: Työ käynnistynyt. Liperin kunta hyväksyttiin mukaan malliin.		
Laaja väliarviointi 2023: Ohjausryhmä on nimetty ja kokoontui säännöllisesti. Lasten ja nuorten kuuleminen tehty huolellisesti ja monipuolisesti keväällä 2022. Tavoitteet ja toimenpiteet asetettu on asetettu ohjausryhmän ja Unicefin yhteistyönä ja ne tuodaan valtuuston päätettäväksi alkuvuonna 2023. Ensimmäinen Unicefin seurantatapaaminen pidettiin 9.11.2022.		
Väliarviointi 2024: (toimenpiteet v.23) Tavoitteita ja toimenpiteitä on alettu toteuttamaan lasten oikeuksiin tutustumalla. Tavoitteiden ja toimenpiteiden toteuttaminen osana kunnan palveluja. Lapsen oikeuksiin kouluttautuminen, osallisuuden rakenteiden kehittäminen, Lapsen oikeuksien viikon ohjelman rakentaminen ja lapsiparlamenttitoiminnan käynnistäminen. Unicefin seurantatapaaminen on sovittu 03/2024.		
Loppuarviointi 2025: 03/2024 UNISEFin seurantatapaaminen, toimenpiteiden toteuttaminen UNISEFin ohjeiden mukaan. Toimenpiteiden vakiinnuttaminen käytäntöön. Luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden kouluttaminen lapsen oikeuksiin ja lapsivaikutusten arviointiin. Lapsivaikutusten arvioinnin pilotit ja sähköisen ohjemateriaalin luominen. Lapsen oikeuksien koulutus- ja perehdytysmateriaalien laatiminen. Koordinaatioryhmän kokoonpanoa on päivitetty, aikataulutavoitteissa pysytty ja toimintasuunnitelma suurimmalta osin toteutettu. Toimialojen ja kunnan sidosryhmien yhteistyö on tiivistynyt. Tietoisuus lapsen oikeuksista niin lasten kanssa toimivien, muun henkilöstön, sidosryhmien kuin lastenkin kanssa on lisääntynyt. Toimenpiteet ovat edenneet suunnitellusti, arviointitapaaminen UNISEFin kanssa sovittu 03/2025.		

Osallisuutta edistävät toimenpiteet on määritelty tasa-arvo- ja osallisuussuunnitelmassa.	Keskushallinto.	Suunnitelma tarkastetaan vuonna 2022.
Laaja väliarviointi 2023: Kunnan strategian mukaan osallisuus on yhteistyötä ja sen näkyväksi tekemistä. - Monikanavaisuus mahdollistaa vuorovaikutuksen kuntalaisten kanssa. - Yhteisöllisyys on osallisuutta ja aktiivisuutta sekä vastuullisuutta yhteisten tavoitteiden saavuttamisessa, huolehditaan esteettömyydestä ja palveluiden saavutettavuudesta, otetaan moninaisuus huomioon kaikessa toiminnassa; kaikille aito mahdollisuus olla mukana toimimassa tasavertaisena kumppanina. - Kaikenlainen syrjintä tai häirintä tunnistetaan ja siihen puututaan. - Kunnan palveluita ja toimintaa kehitetään entistä yhdenvertaisemmaksi ja tasa-arvoisemmaksi.		
Väliarviointi 2024 (Toimenpiteet v.23): Kunnanhallitus hyväksyi Osallisuushjelman 21.8.2023 § 162.		
Loppuarviointi 2025: Osallisuushjelma on liitetty osaksi laajaa hyvinvointisuunnitelmaa vuosille 2025–2028.		
Laaditaan liikunta-, nuoriso- ja kulttuuriohjelmat yhteistyössä kuntalaisten kanssa.	Vapaa-aikapalvelut.	Liikuntaohjelma vuonna 2021, nuoriso-ohjelma vuonna 2022 ja kulttuuriohjelma vuonna 2023.
Väliarviointi 2022: Ohjelmien laadintaa ei ole aloitettu		
Laaja väliarviointi 2023: Liikuntaohjelma valmistunut vuoden 2022 loppuun ja sitä on tehty laajasti kuntalaisia kuullen moniammatillisen ohjausryhmän tuella. Nuoriso-ohjelma aloitettu vuonna 2022. Kulttuuriohjelman aloitus tavoitteena vuonna 2023.		

Väliarviointi 2024 (toimenpiteet v.23): Liikkumisohjelma- ja liikunnan olosuhdeohjelma ohjaa kunnan liikuntapalvelujen toteuttamista. Nuoriso-ohjelman tekeminen on edennyt. Arvioitu valmistuminen alkuvuodesta 2024. Kulttuuriohjelmaan on löydetty opinnäytetyön tekijä. Kulttuuriohjelman laatiminen alkaa vuonna 2024.	
Loppuarviointi 2025: Liikkumisohjelma- ja liikunnan olosuhdeohjelma ohjaa kunnan liikuntapalvelujen toteuttamista Nuoriso-ohjelma hyväksytty syksyllä 2024 ja otettu mukaan ohjaamaan kunnan nuorisopalvelujen toteuttamista. Kulttuuriohjelman laatiminen käynnistynyt vuoden 2024 aikana.	

Hyvinvointipalveluissa aletaan säännöllisesti järjestää hyvinvointia edistäviä pop up -tapahtumia. Tapahtumat lisätään hyvinvointityön vuosikelloon.	Hyvinvointipalvelut.	Syksystä 2021 lähtien.
Väliarviointi 2022: Hyvinvointia ja terveyttä edistäviä tapahtumia ei tilastoitu vuonna 2021. Yhteistyössä järjestettyjä tapahtumia oli melko vähän koronatilanteesta johtuen. Liprakan yhteydessä järjestettävässä hyvinvointipäivässä sekä Liperin kirkonkylän joulunavauksessa Hyvinvointipalvelut mukana.		
Laaja väliarviointi (toimenpiteet v. 22) 2023: Hyte-tapahtumia on järjestetty runsaasti eri ikäryhmille korona-ajan jälkeen yhteistyössä muiden tahojen kanssa, kuten perhenuokkarit, vanhempien vertaisilta, vanhusten viikon tapahtumat, Ehkäisevän päihdetyön-tapahtumat, Ikäihmisten liikenneturvallisuustapahtumat kaikissa taajamissa, Pimeyden kekri sekä perheliikunnat eri taajamissa. Tapahtumissa tehty yhteistyötä järjestöjen, yhdistysten, neuvostojen ja kunnan eri toimijoiden kanssa. Perustettiin moniammatillinen Hyte-tiimi, jonka tavoite on lisätä kuntalaisia lähelle menevää hyte-työtä ja koordinoida tapahtumia. Tehdään liperiläistä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työtä näkyväksi ja kuntalaisille tutuksi sekä hyödynnetään hyte-työtä kuntamarkkinoinnissa.		
Väliarviointi 2024 (toimenpiteet v.23): Moniammatillinen Hyte-tiimi on kokoontunut säännöllisesti ja viestintää eri hyte-tapahtumista on tehty aktiivisesti. Hyte-tapahtumia järjestetty kunnassa runsaasti, joissa eri toimialat mukana teemojen mukaan. Esim. Leipäpäivissä kunnalla oma osasto, jossa eri toimijat mukana, joulupolku, joulun taikaa ym. tapahtumia. Osallistuttiin ja järjestettiin toimintaa mm. Vanhusten vk, Ehkäisevän päihdetyön vk, Lasten oikeuksien vk., Lasten kulttuurivirran tapahtumat, valtakunnallinen perhekeskuseminaari ym.		
Loppuarviointi 2025: Moniammatillinen Hyte-tiimi on kokoontunut säännöllisesti ja eri hyte-tapahtumista viestittiin aktiivisesti. Hyte-tapahtumia järjestetty kunnassa runsaasti, eri toimialat mukana teemojen mukaan. Useilla valtakunnallisilla teemaviikoilla järjestettiin tapahtumia, mm. Lasten kulttuurin viikko, Yläkoulun kansainvälinen teemaviikko, Ehkäisevän päihdetyön vk, Liikenneturvallisuusviikko, Vie vanhus ulos, Vanhusten viikolla Liperin Ikiliikkujat-hankkeen Terveysliikunta-iltapäivä Salokylän koululla. Lisäksi runsaasti muuta toimintaa kuten esim. Toiminnallinen perheilta Jyrissä ja Pakoaukealla, perhenuokkareita Ylämyllyllä, Liperissä ja Viinijärvellä ja koko perheen vapputapahtuma.		
Julkistetaan haettavaksi ylimääräisiä avustuksia järjestöille hyvinvointia edistävään toimintaan.	Hyvinvointilautakunta.	Vuoden 2021 keväästä lähtien.
Väliarviointi 2022: Asia ei edennyt		

Laaja väliarviointi 2023: Määräraha varattu ensimmäisen kerran 2022 talousarvioon. Neljä yhdistystä haki vuoden aikana pientä avustusta tapahtumajärjestelyihin, yhteensä avustusta käytettiin 930 €.		
Väliarviointi 2024: Hyvinvointiavustukset olleet haettavana. Vain yksi järjestö haki avustusta vuonna 2023.		
Loppuarviointi 2025: Hyvinvointiavustukset ovat olleet haettavana. Hakemuslomake siirrettiin sähköisesti haettavaksi Miunpalveluihin. Hakemuksia ei tullut v. 2024.		
Yhteisötalojen toimijoiden kanssa tehdään yhteistyötä ja talojen toimintaa markkinoidaan.	Kunnan viestintä ja Hyvinvointipalvelut.	Valtuustokauden 2021–2025 aikana.
Väliarviointi 2022 (toimenpiteet v.21): Ei toteutunut.		
Laaja väliarviointi 2023 (toimenpiteet v.22): Yhteisötalo: Pääosin yhdistykset markkinoivat omista tilaisuuksistaan omilla somekanavillaan, paikallislehdessä järjestöpalstalla ja esimerkiksi myös kunnan tapahtumakalenterissa. Jos tilaisuudet ovat kaikelle kansalle, niin silloin on markkinoitu laajemmin ilmoituksilla. Yhteisötalon toiminta on tavoitteiden mukaista; hyvinvointia edistävää, virikkeellistä ja eri toimijoiden yhteenkuuluvuutta ja yhdessä tekemistä edistävä taho. Vuonna 22 talolla järjestettiin runsaasti toimintaa, käyttökertoja yhteensä 705 ja paikalle saatiin erittäin laaja joukko kävijöitä, 11 2018.		
Väliarviointi 2024 (toimenpiteet v.23): Yhteisötalolla järjestettiin runsaasti erilaista toimintaa ja tapahtumia. V. 23 käyttökertoja oli yhteensä 654 ja asiakasmäärä 8 171. Jäsenyhdistyksiä toimi talolla 18. Yhdistykset markkinoivat omista tilaisuuksistaan omilla somekanavillaan, paikallislehdessä järjestöpalstalla ja myös kunnan tapahtumakalenterissa. Jos tilaisuudet ovat kaikille kuntalaisille, on markkinoitu laajemmin ilmoituksilla. Kansalaisopisto järjestää hyvinvointi-, liikunta-, jooga- ym. kursseja, joita markkinoi ja viestii omilla kanavillaan. Myös yrittäjät voivat varata Hermanniliikuntasalista vuoroja. Yhdistysten keskinäinen yhteistoiminta on jonkin verran lisääntynyt ja joidenkin yhdistysten toiminnan näkyvyys on koettu lisääntyneen. On tehty ehdotuksia ja jo toteutuneita varainhankintatapoja, mm. talkoita, arpajaisia, myyjäisiä ja lahjoituksia. Toiminnan vaikuttavuuden arviointi tehty kyselyllä yhdistyksille v.23. Vinkkarissa järjestettiin 226 tilaisuutta, kävijöitä oli 3900, mm. Taipaleen kulttuuriviikon tapahtumassa Vinkkarilla kävi 200 hlö.		
Loppuarviointi 2025: Yhteisötalon toiminta jatkui vilkkaana, tapahtumia ja toimintaa järjestettiin runsaasti. Tapahtumia oli yhteensä 574 ja kävijöitä 7 477. Varainkeruutapahtumia oli mm. hanhien karkotus, johon Pienten koulu ry:n jäsenyhdistyksistä osallistui 32 henkilöä. Hanke oli yhteinen Taipaleen Erä ry:n ja Käsämän Riistamiehet ry:n kanssa. Varainhankintaa tehtiin myös rakentamalla linnunpönttöjä, joihin materiaali saatiin Liperin Höyläämöltä. Hankkeen ideoijana toimi taiteilija Tapani Ahtonen. Sponsoreina toimivat Liperin Höyläämö ja Timon rautakauppa.		

Muita varainkeruutapahtumia mm. tanssiais- ja laulutapahtumat. Maaliskuussa järjestetty ranskalainen illallinen oli menestys. Yhteisötilon siivous hoidettiin työkokeilun turvin ja kesäaikana Liperin OP:n tuella palkattuna kesänuori vastaamassa talon siivouksesta ja nurmikosta. Vinkkarissa merkittyjä kävijöitä oli 888 ja tilaisuuksia 67. Tapahtumakohtaisesti kävijöitä oli 2 hlöstä 200:n. Vinkkarin vakituisina käyttäjinä olivat SPR Viinijärvi, Viinijärven Eläkeliiton yhdistys, Viinijärven 4H-kerho, partiolaiset, kansalaisopiston Älykännykän käytön opastus, Uusi Tuuli sekä alueen yhdistykset, jotka pitivät kokouksia kyläyhdistyksen lisäksi. Vinkkarilla järjestettiin 4H-kerhon toimesta Pop up -kahvio ja kyläyhdistyksen järjestämä joulunavaustapahtuma vuonna 2024.		
Kunnan verkkosivujen äänitystä kartoitetaan vuosittain.	Kunnan viestintä.	Vuosittain.
Väliarviointi 2022: Ei toteutunut.		
Laaja väliarviointi 2023: Ei toteutunut.		
Väliarviointi 2024: Ei toteutunut.		
Loppuarviointi 2025: Ei toteutunut, teksti puheeksi -ohjelmaa ei hankittu. Verkkosivujen saavuttavuutta pyritään parantamaan jatkuvasti uusilla tammikuussa 2025 julkaistavilla verkkosivuilla.		
Verkostoitumista edistetään järjestämällä tapaamisia uusille asukkaille, kyläläisille, seurakuntien edustajille ja yrittäjille.	Keskushallinto ja kyläyhteisöt.	Ensimmäinen foorumi järjestetään vuonna 2021.
Väliarviointi 2022: Kyläfoorumeita ei ole järjestetty v. 2021, koronan vuoksi suurin osa tapahtumista peruttiin.		

Laaja väliarviointi 2023: Uusien asukkaiden ilta, luottamushenkilöt, viranhaltijat ja yrittäjät 8.2.2023. Kunnanhallituksen kyläilta järjestettiin 3.10.2022 Viinijärven koululla. Tavoitteena järjestää keväällä ja syksyllä. Kunnanhallituksen tapaaminen seurakuntien kanssa 25.4.2023 ja 23.10.2023 Yrittäjien hallituksen ja kunnanhallituksen tapaaminen toukokuussa 2023 ja 20.9.2023. Kunnanhallituksen kyläilta järjestettiin Ylämyllyllä 2.10.2023 Patteriston yksikön ruokalassa.	
Väliarviointi 2024 (toimenpiteet v.23): Kunnanhallituksen tapaaminen seurakuntien kanssa 25.4.2023 ja 23.10.2023 Yrittäjien hallituksen ja kunnanhallituksen tapaaminen toukokuussa 2023 ja 20.9.2023. Kunnanhallituksen kyläilta järjestettiin Ylämyllyllä 2.10.2023 Patteriston yksikön ruokalassa.	
Loppuarviointi 2025: Kunnanhallituksen tapaamiset seurakuntien ja yrittäjien hallituksen kanssa järjestetään säännöllisesti kaksi kertaa vuodessa. Säännöllisistä kyläilloista luovutaan, koska kyläläiset osallistuvat niihin harvalukuisesti. Kuntalaistapaamisia järjestetään tarvittaessa tietyn teeman ympärille.	

Tavoite 3: Yksinäisyyden tunteen kokeminen vähenee

Toimenpide	Vastuutaho ja resurssit	Aikataulu	Arviointimittarit
Jokaisen peruskoulun pihalle rakennetaan kaveripenkki. Mallia otetaan Ylämyllyn ja Viinijärven koulujen kaveripenkeistä.	Perusopetus ja elinympäristöpalvelut.	Viimeistään vuonna 2022.	Kouluterveyskysely (THL): Tuntee itsensä usein yksinäiseksi, % (tavoite 4. ja 5. luokka tytöt < 4,0 ja pojat < 1,4 sekä 8. ja 9. luokka < 8,0) 2021: 4. & 5.: tytöt 4,5 / pojat 3,3 8. & 9.: tytöt 17,1 / pojat 5,1 / yht. 11,1 2023: 4. & 5.: tytöt 6,4 / pojat 1,7 8. & 9.: 13,4 Ei yhtään hyvää kaveria, %, 4. ja 5. luokka (tavoite < 0,8) 2021: tytöt 1,3 / pojat 0 / yht. 0,7 2023: 0,0 Ei yhtään läheistä ystävää, %, 8. ja 9. luokka (tavoite < 6,5) 2021: 3,4 2023: 11,2 On yksinäinen välitunnilla, %, 4. ja 5. luokka (tavoite < 2,0) 2021: tytöt 1,3 / pojat 4,8 / yht. 2,8 2023: 5,2
Väliarviointi 2022: Kaveripenkki Viinijärven koululla			
Laaja väliarviointi 2023: Kaveripenkkien lisääminen ei edennyt. Toteutunut vain Viinijärvellä.			
Väliarviointi 2024: (toimenpiteet v.23) Ei toimenpiteitä			
Loppuarviointi 2025: Kaveripenkki-mallia selvitettiin. Siirrettävät penkit eivät pysy koulun pihalla. Kaikissa kouluissa penkkien tarvetta ei ollut, joten tavoitteesta luovuttiin.			
Kaikissa kouluissa kehitetään kummioppilastoimintaa esiopetus huomioiden. Toiminnalle laaditaan vuosikello.	Perusopetus.	Kevästä 2022 alkaen.	

Laaja väliarviointi 2023: Kummioppilastoimintaa kaikilla kouluilla. Toiminnan aktiivisuus vaihtelee kouluittain. Vuosikellot laadittu osassa kouluista.			Tilastokeskus: Syrjäytymisriskissä (ei työssä, ei opiskele, ei ole varusmiespalvelussa) olevat 18–24-vuotiaat, % vastaavan ikäisistä (tavoite < 20,0) v. 2020 24,8 (Sotkanet) 2021: 21,5 2022: 23,2 2023: 25,8 2024: ei tietoja saatavilla TEA-viisari: Perusopetus, Osallisuus, Vanhempainyhdistys- ja tukioppilastoiminta, Kummioppilas-/tukioppilas-/tutortoimintaa (tavoite 100) 2021: 88 2023: 96
Väliarviointi 2024: Ei uusia toimenpiteitä.			
Loppuarviointi 2025: Kummioppilastoiminta kouluittain on kuvattu lukuvuosisuunnitelmissa. Kummioppilastoiminta on osa koulujen perustoimintaa.			
Nuorisotyö kouluttaa 15–18-vuotiaita nuoria pitämään kerhotoimintaa alakouluikäisille heidän omissa asuinkylissään.	Vapaa-aikapalvelut.	Koulutukset syksystä 2021 alkaen vuosittain ja toiminta vuodesta 2022 alkaen.	
Väliarviointi 2022: Koulutukset aloitettiin ja toiminta käynnistettiin. Useita koulutettujen kerhonohtajien vetämiä kerhoja taajamissa.			
Laaja väliarviointi 2023: Koulutus järjestettiin tammikuussa 2022. Joitakin koulutettujen kerhonohtajien vetämiä kerhoja taajamissa.			
Väliarviointi 2024 (toimenpiteet v.23): Edellisen koulutuksen käyneet kerhonohtajat jatkoivat kerhojen vetämistä keväällä 2023. Syksyllä 2023 uusi kerhonohtajakoulutus, jonka jälkeen käynnistyi kolme kerhoa. Kerhot toteutuneet taajamissa, jatkossa tarkennetaan kerhojen toteutumista kylissä.			
Loppuarviointi 2025: Vuoden 2024 syksyn kerhonohtajakoulutukseen osallistui peräti 12 nuorta. Syksyllä toteutettiin ennätyselliset 7 nuorten lapsille ohjaamaa kerhoa, keväällä 2024 kerhoja toteutettiin 2 kpl. Syksyllä 2024 kerhoja toteutui ensimmäistä kertaa myös kylillä taajamien lisäksi. Kerhonohtajakoulutus ja nuorten ohjaamat kerhot ovat vakiintuneet osaksi Liperin nuorisotyön toimintamallia. Kerhojen rahoitus on sidoksissa AVI:n lasten ja nuorten paikallisen harrastustoiminnan hankeavustukseen.			

Koulunuorisotyöntekijä tapaa yksilöllisesti aamuisin ja iltapäivisin niitä nuoria, jotka ovat vaarassa syrjäytyä koulun arjesta (Chico-malli).	Vapaa-aikapalvelut ja perusopetus.	Syksystä 2021 alkaen.	
Väliarviointi 2022: Koulunuorisotyöntekijä sekä etsivä nuorisotyöntekijä tavannut oman toimintamallin mukaan nuoria iltapäivisin.			
Laaja väliarviointi 2023: Koulunuorisotyöntekijä sekä etsivä nuorisotyöntekijä ovat tavanneet oman toimintamallin mukaan nuoria aamuisin ennen koulunalkua sekä iltapäivisin. Etenkin ennen koulun alkamista tai ensimmäisen tunnin aikaisilla tapaamisilla on tuettu nuoren kouluun tulemistä ja ehkäisty kouluakäymättömyyttä.			
Väliarviointi 2024: Vuoden 2023 aikana nuoria ei ole ohjautunut toimintamallin piiriin. Malli kirjattu opiskeluhoitosuunnitelmaan.			
Loppuarviointi 2025: Chico-mallia ei ole toteutettu menetelmänä sellaisenaan, mutta koulupoissaolojen vähentämiseksi on kehitetty koulun omia malleja. Koulunuorisotyöntekijä on mukana koulun arjessa, työskennellen erilaisin yksilöohjauksen keinoin koulupoissaolojen vähentämiseksi, yksilöllisesti, jokaisen nuoren tarpeet huomioiden ja kouluun tuloa tukien.			
Perheiden kohtaamispaikka Kotaan kutsutaan vähintään kerran kuukaudessa ikäihmisiä toimimaan yhdessä perheiden kanssa.	Varhaiskasvatus.	Vuodesta 2022 alkaen.	
Laaja väliarviointi 2023: Kota-toiminnasta tiedotettu Ikäihmisten kerhossa, joka kokoontui aiemmin läheisessä tilassa. Säännöllinen toiminta/kutsuminen ei ole toteutunut.			
Väliarviointi 2024: Yhteistyötä ja tapahtumia järjestettiin lapsiperhepalveluiden, seurakunnan, Marttojen, työllisyyspalveluiden ja Siun soten kanssa. Seurakunnan kanssa pidetty 2 kertaa vuodessa (syksy ja kevät) yhdessä perheille ruokailupäivä. Silloin saa leikkien ja jutteluiden ja askartelujen lisäksi myös lämpimän ruoan. Lapsiperhepalveluilta sosiaalityöntekijä kävi syksyllä 2 kertaa kertomassa perheille heidän palveluistaan. Ikäihmisten kanssa yhteistyö ei toteutunut.			

Loppuarviointi 2025: Yhteistyö ikäihmisten kanssa ei toteutunut, kohtaamispaikan tila ei sovellu ikäihmisille portaiden vuoksi.		
Ikäihmisten yksinäisyyttä vähentäviä toimia suunnitellaan osana ikäystävällisyyden toimintaohjelmaa.	Hyvinvointipalvelut.	Vuoden 2022 syksyllä.
Laaja väliarviointi 2023: Ikäystävällisyyden ohjelman laatiminen siirtynyt vuodelle 23. Laaditaan yhteistyössä Karelia AMK:n ja Ikäihmisten neuvoston kanssa.		
Väliarviointi 2024: Ikäystävällisyyden ohjelma laadittiin vuonna 2023, jossa yhtenä pääteemana Aktiivinen ja positiivinen ikääntyminen sekä yksinäisyyden ehkäisy. Teeman osa-alueina ovat osallistumisen vahvistaminen ja ympäristön ikäystävällisyys. Ikäystävällisyyden ohjelmasta johdetut toimenpiteet suunnitellaan ja kirjataan Liperin hyvinvointisuunnitelmaan ja ohjelmasta laaditaan esitevihkonen kuntalaisille. Ikäystävällisyyden ohjelma kannustaa ikääntyneitä kuntalaisia aktiiviseen, toimintakykyiseen ja terveyttä edistävään ikääntymiseen kunnassa.		
Loppuarviointi 2025: Ikäystävällisyyden ohjelmasta laadittiin lolla ikääntyen Liperissä käsilehtinen kuntalaisille. Ikäystävällisyyden ohjelmasta johdettuja toimenpiteitä kirjattiin Liperin laajaan hyvinvointisuunnitelmaan 2025–2028. Vuonna 2024 käynnistynyt Liperin Ikiliikkujat -hanke lisää liikuntaa yli 65-vuotiaiden arjessa omaehtoisesti tai koulutettujen vertaisohjaajien ja ulkoiluystävien kanssa.		
Järjestetään hyvinvointipalvelujen henkilöstölle koulutusta tai työpajoja yksinäisyyden tunnistamiseen ja puuttumiseen liittyen säännöllisesti.	Hyvinvointipalvelut.	Selvitetään koulutusvaihtoehdot vuoden 2021 aikana.
Väliarviointi 2022: Ei toteutunut.		

Laaja väliarviointi 2023: Ei toteutunut.	
Väliarviointi 2024: Ei toteutunut.	
Loppuarviointi 2025: Koulujen henkilöstölle järjestettiin Schoolwell-hankkeen koulutusta vesopäivänä 2024. Koulutuksen teeman kokonaisvaltaisesti hyvinvoiva koulu. Yksinäisyyden tunnistamisesta ei järjestetty teemakoulutusta, mutta aihe on ollut osa koulujen opiskeluhoollon toimintaa. Yksinäisyyden tunnistaminen ja siihen puuttuminen on tärkeä osa koulun aikuisten työtä. Koulujen hyvinvointipedagogit ja koulunuorisotyö ovat tärkeässä roolissa tässä asiassa.	

Yhteisöllisyys ja osallisuus

Terveyttä ja elämänlaatua lisäävät elintavat

Mielen hyvinvointi

Turvallinen arki ja ympäristö

Tavoite 4: Kuntalaisten fyysinen aktiivisuus lisääntyy

Toimenpide	Vastuutaho ja resurssit	Aikataulu	Arviointimittarit
Varhaiskasvatuksen vasu-keskusteluista ohjataan perheitä perheliikuntaneuvojalle.	Varhaiskasvatus.	Vuoden 2021 alusta alkaen.	FinLapsetrekisteri (THL): Lapsen painoindeksi, ISO-BMI, ylipainoisia % ikäluokasta (tavoite 2-6-vuotiaat pojat < 20,0 % ja tytöt < 13,0 % sekä 7-12-vuotiaat pojat < 28,0 % ja tytöt < 18,0 % sekä 13-16-vuotiaat pojat <24,0 % ja tytöt <23,0 %) 2021: 2–6 v. pojat 25 % ja tytöt 18 % , 7–12 v. pojat 31 %, tytöt 25 % , 13–16 v. pojat 31 % ja tytöt 29 % 2022: 2–6 v. pojat 17 %, tytöt 15 % 7–12 v.: pojat 32 %, tytöt 19 % 13–16 v. pojat 33 %, tytöt 24 % 2023: 2–6 v. pojat 24 % ja tytöt 14 % 7–12 v. pojat 28 % ja tytöt 17 % 13–16 v. pojat 26 % ja tytöt 27 %
Väliarviointi 2022: Toteutuu vaihtelevasti. Harrastusmahdollisuuksista (esimerkiksi perheliikuntavuorot) keskustellaan perheiden kanssa yleisesti vasukeskustelussa.			
Laaja väliarviointi 2023 (toimenpiteet v.22): Toteutuu vaihtelevasti. Muistutellaan henkilöstöä asiasta. Harrastusmahdollisuuksista (esimerkiksi perheliikuntavuorot) keskustellaan perheiden kanssa yleisesti vasukeskustelussa			
Väliarviointi 2024 (toimenpiteet v.23): Perheitä ei ole ohjautunut liikuntaneuvontaan.			
Loppuarviointi 2025: Perheiden kanssa keskustellaan elämäntapoihin liittyvistä teemoista laajemmin vasu-keskusteluissa, jos se koetaan aiheelliseksi ja tärkeäksi kyseisen perheen kanssa (liikunta, ravinto, lepo). Aihepiirin keskustelua toteutetaan vanhempien kanssa myös pienemmissä keskusteluissa hoitopäivän alussa ja lopussa. Perheliikuntaneuvontaan kuuluu myös elintapaan vaikuttavat asiat: vanhemmille on jaettu linkit ruokakasvatusta käsitteleviin etäwebinaareihin ilta-aikaan ja vanhempien illoissa on teemat vaihdelleet ruokakasvatuksen ja liikunnan aiheilla. Perheliikuntaneuvontaa vahvistetaan yhteistyössä neuvolan kanssa. Varhaiskasvatuksen ja neuvolan yhteistyöpalaverissa 2–3 vuodessa aihetta on esitelty ja siitä on keskusteltu. Neuvolan henkilökunta pitää aihetta tärkeänä ja tiedottaa vanhempia perheliikuntaneuvonnasta. Neuvolaan on jaettu esitteet perheliikuntaneuvonnasta. Helmikuun yhteistyöpalaverissa on esitetty, että neuvolassa aiheesta keskusteltaisiin ja palvelua tarjottaisiin/suositeltaisiin neljävuotistarkastuksen yhteydessä laajemmin. Neuvolan henkilökuntaa kuuluu myös Liperin ruokakasvatuksen työryhmään, jolloin tieto kulkee palavereista paremmin neuvolan henkilökunnalle.			

Varhaiskasvatuksen tiloissa järjestetään maksuttomia ja avoimia perheliikuntavuoroja.	Varhaiskasvatus.	Viimeistään vuoden 2021 syksystä alkaen.	Kouluterveyskysely (THL): Vähintään tunnin päivässä liikkuvat 4. ja 5. lk / 8. ja 9. lk (tavoite < 17,0 %)? 2021: 4. & 5.: tytöt 47,8 / pojat 52 /yht. 49,6 8. & 9.: 24,5 2023: 4. & 5.: 40,5 8. & 9.: 27,8 Ylipaino, % 8. ja 9. luokka (Sotkanet) (tavoite < 20,0 %) 2021: tytöt 21,6 /pojat 19,5 / yht. 20,5 2023: 21,4 TEAvisari: Liikunta, Muut ydintoiminnot, Koulupäivän liikuntaa lisäävät toimenpiteet, Pitkät liikuntavälitunnit, % kouluista (tavoite 100) (v. 2020: 86) 2022: 100 2024: 100 Pokali liikuntakysely: Suositusten mukaisesti liikuntaa harrastaneet (tavoite > 13,0 %) 2021: 14,99 Urheiluseuratoimintaan osallistuneet (tavoite ≥ 35,8 %) 2021: 38,13 (eri muodot toimijana) 2025: Liikunnan harrastamisen liian kalliiksi arvioivat
Väliarviointi 2022: Toteutunut kuukausittain jokaisessa taajamassa hankerahoituksella. Hyödynnetty järjestelyssä seurayhteistyötä.			
Laaja väliarviointi 2023 (toimenpiteet v.22): Toteutunut kuukausittain jokaisessa taajamassa hankerahoituksella. Hyödynnetty järjestelyssä seurayhteistyötä.			
Väliarviointi 2024(toimenpiteet v.23) Toteutunut kuukausittain jokaisessa taajamassa hankerahoituksella. Hyödynnetty järjestelyssä seurayhteistyötä.			
Loppuarviointi 2025: Hankerahoitusta ei ole ollut käytettävissä vuonna 2024, joten perheliikuntavuoroja ei ole kunnan toimesta järjestetty. Kunnan alueella tarjottavia perheliikuntamahdollisuuksia koottu Liperin kunnan nettisivuille.			
Otetaan käyttöön Liikkuva varhaiskasvatusmalli kunnan päiväkodeissa ja kannustetaan yksityisiä päiväkoteja ottamaan malli käyttöön.	Varhaiskasvatus.	Vuodesta 2021 alkaen.	
Väliarviointi 2022: Liikkuva varhaiskasvatus malli on käytössä kaikissa päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. Nykytilan arvio tehdään kunkin vuoden keväällä. Jokaisessa päiväkodissa ja perhepäivähoidossa laaditaan tavoite, jonka toteutumista arvioidaan.			
Laaja väliarviointi 2023 (toimenpiteet v.22): Liikkuva varhaiskasvatus malli on käytössä kaikissa päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. Nykytilan arvio tehdään kunkin vuoden keväällä. Jokaisessa päiväkodissa ja perhepäivähoidossa laaditaan tavoite, jonka toteutumista arvioidaan. Yksityisten päiväkotien kanssa asiasta ei ole keskusteltu.			

Väliarviointi 2024 (toimenpiteet v.23): Liikkuva varhaiskasvatus malli on käytössä kaikissa päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. Nykytilan arvio tehdään kunkin vuoden keväällä. Jokaisessa päiväkodissa ja perhepäivähoidossa laaditaan tavoite, jonka toteutumista arvioidaan. Yksityisten päiväkotien kanssa asiasta ei ole keskusteltu.			(tavoite < 9,0 %) 2021: 8,18 Muut: Liikkuva varhaiskasvatus- mallin nykytilan arviointi vuosittain Kyllä Kohtaamispaikka Kodan kävijämäärät (tavoite: kävijämäärä kasvaa) 2021: ei tilastoja 2022: ei tilastoja 2023: n. 900 kävijää (maalis-joulukuu) 2024: 1 494
Loppuarviointi 2025: Liikkuva varhaiskasvatus malli on käytössä kaikissa päiväkodeissa ja perhepäivähoidossa. Nykytilan arvio tehdään kunkin vuoden keväällä. Jokaisessa päiväkodissa ja perhepäivähoidossa laaditaan tavoite, jonka toteutumista arvioidaan. Jokaisessa kunnan varhaiskasvatusyksikössä on nimetty liikunnan vastaava, joka edistää liikuntakasvatusta ja liikuntaan liittyvä teemoja yksikössä. Eri liikuntavastaavat tapaavat säännöllisesti hyvinvointipedagogin johdolla ja kehittävät toimintaa.			
Otetaan käyttöön harrastamisen Suomen malli.	Perusopetus ja vapaa-aikapalvelut.	Haetaan mukaan harrastamisen Suomen malli -kokeiluun keväällä 2021 ja aloitetaan toiminta syksyllä 2021.	
Väliarviointi 2022: Harrastamisen Suomen malli otettu käyttöön. Kerhot ovat toimineet syksyllä 2021 ja keväällä 2022 kaikissa kunnan kouluissa, Liperin koulu, Viinijärven koulu, Mattisenlahden koulu, Salokylän koulu, Ylämyllyn koulun Jyrin, Paloaukean sekä Patteriston yksiköt. Syksyn 2021 kerhoja 31 kpl. Kerhoihin ilmoittautui yht. 342 oppilasta. Käyntikertoja syksyltä ei ole tilastoitu.			
Laaja väliarviointi 2023: Toiminta jatkuu suunnitelman mukaisesti. Syksyllä 2022 käynnistyi osana Harrastamisen Suomen mallia etsivä harrastustoiminta, jonka tarkoituksena on löytää lapsia ja nuoria, joilla ei ole harrastusta, kartoittaa heidän harrastustarpeitaan sekä käydä heidän kanssaan tutustumassa eri kerhoissa harrasteisiin. Syksyllä etsivään harrastustoimintaan on syksyn aikana osallistunut kolme henkilöä. Keväällä 2022 kerhoja 31 kpl. Kerhoihin ilmoittautui yht. 271 oppilasta. Yhteensä käyntikertoja oli 2 340. Syksyllä 2022 kerhoja 33 kpl. Kerhoihin ilmoittautui yht. 276 oppilasta. Yhteensä käyntikertoja oli 2143.			
Väliarviointi 2024 (toimenpiteet v.23): Toiminta jatkuu suunnitelman mukaisesti. Kerhot ovat toimineet kaikissa kouluissa, Liperin koulu, Viinijärven koulu, Mattisenlahden koulu, Salokylän koulu, Ylämyllyn koulun Jyrin, Paloaukean sekä Patteriston yksiköt. Honkalammen koululle oman kerhon saamista on selvitetty, kerhoa ei ole saatu vielä alkamaan.			
Loppuarviointi 2025: Harrastamisen suomen malli on vakiintunut osaksi nuorisotyön palveluja ja hankerahoitusta haetaan vuosittain. Syksystä 2024 alkaen kerhoja on toiminut jokaisella Liperin kunnan koulussa, sillä myös Honkalammen koululla saatiin kerho käynnistymään. Vuosien aikana hankkeen avustusehdot ovat tiukentuneet sekä kerhojen toteuttamiseen valtiolta jaettava avustusmääräraha on pienentynyt. järjestettävien kerhojen määrä on sidoksissa hankerahoitukseen ja näin ollen Liperissä järjestettävien kerhojen määrä on vähentynyt. Syksyllä 2024 kerhoja on käynnistetty n. 20 kpl.			

Otetaan kaikissa peruskouluissa käyttöön ohjattu pitkä liikuntavälitunti.	Perusopetus.	Syksystä 2022 alkaen.
Laaja väliarviointi 2023: Toteutuu kaikissa alakouluissa. Ylämyllyn alakoulussa pitkä liikuntavälitunti ei ole mahdollinen kaikilla luokka-asteilla.		
Väliarviointi 2024:		
Loppuarviointi 2025: Toteutuu kaikissa alakouluissa. Ylämyllyn alakoulussa pitkä liikuntavälitunti ei ole mahdollinen kaikilla luokka-asteilla. Yläkoululla otettiin käyttöön pakollinen ulkovälitunti syksyllä 2024.		
Liikkuva koulu -mallin nykytila kartoitetaan.	Perusopetus.	Vuonna 2021.
Väliarviointi 2022: Ei toteutunut.		
Laaja väliarviointi 2023: Liikkuva koulu -mallin mukainen nykytila kartoitettiin kaikissa kouluissa syksyllä 2022.		
Väliarviointi 2024: Nykytilakartoitusta ei tehty vuonna 2023.		
Loppuarviointi 2025: Nykytila-arviointia ei tehty v. 2024, koska oli tehty aiemmin suunnitelmakaudella jo aiemmin.		

Selvitetään mahdollisuutta järjestää ikäihmisille ulkoiluapua.	Hyvinvointipalvelut, Ikäihmisten neuvosto ja Siun sote.	Vuoden 2022 loppuun mennessä.	Sotkanet (THL): Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitojaksot 65-vuotta täyttäneillä /10 000 vastaavan ikäisistä (tavoite < 480,0) 2021: 339,1 2022: 271,8 2023: 270,9 2024: ei vielä tilastoja
Väliarviointi 2022: Ei toteutunut.			
Laaja väliarviointi 2023: Ei toteutunut.			
Väliarviointi 2024: Ei toteutunut. Haettu AVIn liikunnallisen elämäntavan kehittämisavustuksista hankerahaa vapaa-aikapalveluihin v. 2024–2026. Hankkeen tavoitteena viedä ikäihmisten vertaisohjattua toimintaa kylille sekä käynnistää ulkoiluystävällisyyttä.			
Loppuarviointi 2025: Vuonna 2024 käynnistyi Liperin Ikiliikkujat -hanke, joka lisää liikuntaa yli 65-vuotiaiden arjessa. Lähtökohtana Liperin Ikiliikkujat -hankkeessa on arkiaktiivisuuden lisääminen sekä liikunnan harrastus omaehtoisesti tai koulutettujen vertaisohjaajien ja ulkoiluystävien kanssa. Vapaaehtoisia ulkoiluystäviä ilmoittautui runsaasti. Ensimmäinen vertaisohjaajien koulutus toteutetaan alkuvuonna 2025.			
Senioripuiston käyttöä lisätään yhteistoiminnassa sote-toimijoiden kanssa.	Vapaa-aikapalvelut, viestintä ja Siun sote.	Vuoden 2022 aikana.	
Laaja väliarviointi 2023: Senioripuiston nimen muuttamista tasapainopuistiksi esitetty elinympäristölautakunnalle, samoin paikan siirtymistä Yhteisötilan pihalle. Eivät toteutuneet. Ikäihmisten neuvoston senioripuistoon viemällä viikolla on seurattu kävijämääriä.			
Väliarviointi 2024 (toimenpiteet v.23): Kesäkauden Liperin kirkonkylän seniorijumppa toteutettu senioripuistossa. Kesällä 2023 senioripuiston kävijämäärää ei ole seurattu. Ikäihmisten neuvosto pyrkinyt mainostamaan senioripuiston käyttöä.			

Loppuarviointi 2025: Senioripuistossa järjestetään vuosittain ikäihmisten kesäjumppa, mikäli osallistujia on. Senioripuiston kävijämäärän seuraamista ei ole tehty.		
Rakennetaan uusi lähiliikuntapaikka Viinijärven taajamaan sekä kunnostetaan Viinijärven koulun ja päiväkodin piha-alue.	Elinympäristöpalvelut ja hyvinvointipalvelut.	Ennakkovaikutusten arviointi ja suunnittelu tehdään vuoden 2021 aikana ja kunnostustyöt vuoden 2022 loppuun mennessä.
Väliarviointi 2022: Asia ei edennyt.		
Laaja väliarviointi 2023: Asia ei edennyt vaan siirtyy Viinijärven koulun rakennushakkeen yhteydessä toteutettavaksi. Aikataulu avoin.		
Väliarviointi 2024 (toimenpiteet v. 23): Viinijärven koulun, päiväkodin ja piha-alueen suunnittelu käynnistyi kesällä 2023 ja valmistuu 03/2024. Koulun vanhan osan purku ja lämmitysjärjestelmien rakentaminen alkaa kesällä ja pääurakan rakentaminen syksyllä 2024.		
Loppuarviointi 2025: Viinijärven koulun rakentaminen siirtyi syksystä 2024 kesään 2025. Koulun purku tapahtunut syksyllä 2024. Toteutetaan kouluhankkeen yhteydessä vuosina 2026–2027.		
Kunnan maksutonta harrastevälinelainaamoä kehitetään. Perheliikuntavälineitä lainataan myös päiväkodeilta.	Vapaa-aikapalvelut, varhaiskasvatus ja työllisyyspalvelut.	Päiväkotien lainaamot vuodesta 2021 ja kunnan yhteisen lainaamon kehittäminen vuodesta 2022 alkaen.
Väliarviointi 2022: Vapaa-aikapalveluiden kautta lainattavaa välineistöä on lisätty.		

Laaja väliarviointi 2023: Vapaa-aikapalveluiden kautta lainattavaa välineistöä on lisätty. Päiväkoteihin on hankittu hankerahalla liikuntavälinelainaamot. Lainaamoiden käyttö jäänyt vähäiseksi. Käytöstä laadittiin muistutusta ja käyttökyselyä vanhemmille syksyllä 2022. Työllisyyspalvelut ei ole mukana liikuntavälinelainaamon toiminnassa. Työllisyyspalveluista on ohjattu asiakkaita kunnan liikuntaneuvontaan ja vähän liikkuvia nuoria Liitoon-hankkeeseen.		
Väliarviointi 2024 (toimenpiteet v.23): Vapaa-aikapalvelujen välinelainaamosta on poistettu vanhentuneita välineitä. Välinelainaamo aktiivisessa käytössä. Työllisyyspalvelut ei ole mukana liikuntavälinelainaamon toiminnassa.		
Loppuarviointi 2025: Vapaa-aikapalveluiden välinelainaamo on aktiivisessa käytössä. Perheliikuntavälinelainaamot sijaitsevat päiväkodeilla. Vapaa-aika-palveluiden välinelainaamon käytännön toteutuksen siirtämistä selvitetty kirjaston sekä työllisyyspalveluiden kanssa. Asian selvittely kesken.		
Tarkistetaan ulkoliikuntapaikkojen esteettömyys ja tehdään tarvittavat korjaustoimenpiteet.	Elinympäristöpalvelut, ikäihmisten neuvosto ja vammaisneuvosto.	Kartoitus tehdään vuoden 2021 aikana ja korjaustoimenpiteet kartoituksen perusteella suunnitellusti.
Väliarviointi 2022: Ei toteutunut. Esteettömyyskävely vammaisneuvoston toimesta Ylämyllyn koululla vuonna 2021.		
Laaja väliarviointi 2023: Ei toteutunut ulkoliikuntapaikoissa. Vammaisneuvosto ja Ikäihmisten neuvosto teki esteettömyyskatselmuksen Liperin koululla vuonna 2022. Neuvostojen huomiot toimitettiin elinympäristöpalveluihin.		
Väliarviointi 2024 (toimenpiteet v.23): Viinijärven taajaman esteettömyyskävely toteutettu kesällä 2023 ikäihmisten neuvoston ja vammaisneuvoston toimesta. Vammaisneuvosto teki Liperin kirkon ja luiskien esteettömyyskatselmuksen 11/23 yhteistyössä kiinteistöhenkilöstön kanssa. Elinympäristöpalvelut laati Liperin ulkoliikuntapaikkojen alustavan kartoituksen syksyllä 2023 ja ulkoliikuntapaikkojen laajempi verkostoeselvitys tehdään kevään 2024 aikana. Vasta verkostoeselvityksen jälkeen päästään selvittämään tarkemmin ulkoliikuntapaikkojen esteettömyys ja tarvittavat korjaustoimenpiteet.		

Loppuarvointi 2025: Ulkoliikuntapaikkojen esteettömyys ja tarvittavat korjaustoimenpiteet tehdään liikuntaolosuhdeohjelman ja liikuntapaikkaverkkoselvityksen pohjalta.		
Laaditaan liikuntaohjelma.	Vapaa-aikapalvelut.	Vuonna 2021.
Väliarviointi 2022: Ei edennyt.		
Laaja väliarviointi 2023: Liikuntaohjelma on laadittu laajasti kuntalaisia kuullen vuonna 2022.		
Väliarviointi 2024: Liikkumishjelma ja liikunnan olosuhdeohjelma käytössä.		
Loppuarvointi 2025: Liikkumishjelma ja liikunnan olosuhdeohjelma on aktiivisessa käytössä. Liikkumishjelman tavoitteita on edistetty perustoimintojen lisäksi esimerkiksi Liperin ikiliikkuajat sekä Liikettä koulupäivään -hankkeiden kautta.		

Tavoite 5: Kuntalaisia tuetaan tekemään terveyttä edistäviä ruokavalintoja

Toimenpide	Vastuutaho ja resurssit	Aikataulu	Arviointimittarit
Varhaiskasvatuksen vasu-keskusteluissa annetaan elintapaneuvontaa ravitsemukseen liittyen.	Varhaiskasvatus.	Vuoden 2021 alusta alkaen.	FinLapset (THL): Lapsen painoindeksi, ISO-BMI, ylipainoisia % ikäluokasta (tavoite 2-6-vuotiaat pojat < 20,0 % ja tytöt < 13,0 % sekä 7-12-vuotiaat pojat < 28,0 % ja tytöt < 18,0 % sekä 13-16-vuotiaat pojat < 24,0 % ja tytöt < 23,0 %) 2021: 2-6 v. pojat 25 % ja tytöt 18 % , 7-12 v. pojat 31 %, tytöt 25 % , 13-16 v. pojat 31 % ja tytöt 29 % 2022: 2-6 v. pojat 17 %, tytöt 15 % 7-12 v.: pojat 32 %, tytöt 19 % 13-16 v. pojat 33 %, tytöt 24 % 2023: 2-6 v. pojat 24 % ja tytöt 14 % 7-12 v. pojat 28 % ja tytöt 17 % 13-16 v. pojat 26 % ja tytöt 27 % Kouluterveyskysely (THL): Syö kaikki kouluruoan aterianosat kaikkina koulupäivinä, % (tavoite 4. ja 5. lk. > 16,0 % sekä 8. ja 9. lk. > 15,0 %) 2021: 4. & 5.: tytöt 7,1 / pojat 9,8 / yht. 8,3 8. & 9.: tytöt 2,6 / pojat 12 / yht. 7,3 2023: 4. & 5.: 11,3 8. & 9.: -
Väliarviointi 2022: 3- ja 5-vuotiaiden vasukeskusteluissa on otettu systemaattisesti puheeksi perheen ruokailutottumukset. Vanhemmat täyttävät ennen keskustelua Neuvokas perhe -digikortin, joka toimii keskustelun pohjalla. Tarvittaessa hyvinvointipedagogi osallistuu keskusteluun tai opettaja voi ohjata perheen hyvinvointipedagogille. Varhaiskasvatuksen TinyApp-järjestelmän raportti: Koko varhaiskasvatuksen osalta ”itsestä huolehtiminen ja arjen taidot” nousee eniten keskustelluksi aiheeksi vasukeskustelussa.			
Laaja väliarviointi 2023: Toiminta jatkuu edellisen vuoden mallilla. 3- ja 5-vuotiaiden vasukeskusteluissa on otettu systemaattisesti puheeksi perheen ruokailutottumukset			
Väliarviointi 2024 (toimenpiteet v.23): 3- ja 5-vuotiaiden vasukeskusteluissa on otettu systemaattisesti puheeksi perheen ruokailutottumukset.			
Loppuarviointi 2025: 2024 uuden varhaiskasvatussuunnitelman ja Daisy palvelun myötä materiaaliin on tullut muutosta. Varhaiskasvatuskeskustelun lomakkeessa on osa-alue: kasvan, liikun ja kehityn. Tänne voidaan kirjata huomioita ja käydä keskustelua vanhempien kanssa. Elintapaneuvontaa liikuntaan ja ruokailuun annetaan, kun se on tarpeellista ja oleellista.			

Selvitetään mahdollisuutta tarjota perusopetuksessa koululaisille aamulla tai iltapäivällä lounasajasta riippuen pieni välipala (tällä korvataan oppilaiden tuomat välipalat). Selvitystyö sisältyy osaksi koulupäivän rakenteen kokonaisuudistusta.	Perusopetus ja ruokapalvelut. Henkilöstö- ja elintarvikekustannukset noin 105 000 €/vuosi.	Selvitystyö ja ennakkovaikutusten arviointi vuoden 2021 aikana.	Ei syö koululounasta päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista (tavoite < 27,0 %) 2021: 19,9 2023: 32 Muut:
Väliarviointi 2022: Asia ei edennyt.			Varhaiskasvatuksen TinyApp-järjestelmän raportti Kyllä
Laaja väliarviointi 2023: Asia ei edennyt.			Kouluruokadiplomit 2021: Ei toteutunut 2022: Ei toteutunut 2023: Ei toteutunut 2024: Ei toteutunut
Väliarviointi 2024: Asia ei edennyt.			Makuaakkosdiplomit 2021: päiväkodit, joissa diplomi voimassa: Lautasuon päiväkot Puolivälin päiväkot Paloaukean päiväkot Taikametsän päiväkot Liperin päiväkot Viinijärven päiväkot 2022: Lautasuon päiväkot Puolivälin päiväkot Paloaukean päiväkot Taikametsän päiväkot Liperin päiväkot Viinijärven päiväkot 2023: Lautasuon päiväkot Puolivälin päiväkot Paloaukean päiväkot Taikametsän päiväkot Liperin päiväkot
Loppuarviointi 2025: Asiaa ei saatu etenemään. Talouden tasapainottamisen aikana uusia toimintojen avauksia ei ollut mahdollista tehdä.			
Ikäihmisillä on mahdollisuus ruokailla päiväkotivierailujen yhteydessä kerran kuukaudessa (joka toinen kuukausi aamupala ja joka toinen kuukausi lounas, pl. kesä-heinäkuu).	Varhaiskasvatus ja ruokapalvelut. Elintarvikekustannukset noin 2 160 €/vuosi.	Vuoden 2022 alusta alkaen.	
Laaja väliarviointi 2023: Ikäihmisten kanssa on tehty yhteistyötä Viinijärvellä MetkaPaapolan kanssa ja Viinijärven eläkkeensaajien kerhon kanssa. Puolivälin päiväkodilla järjestettiin Karelia AMK kanssa yhteistyönä ikäihmisten päivä päiväkodilla, johon oli runsas osanotto. Päiväkodeille on kutsuttu ikäihmisiä leipomaan lasten kanssa piirakoita ja ruisleipää. Taikametsän päiväkodilla ikäihmisiä on käynyt kertomassa tarinoita lapsille. Säännöllinen ruokailumahdollisuus ei toteutunut.			

Väliarviointi 2024: Ei toteutunut.			Viinijärven päiväkot 2024: Puolivälän päiväkoti
Loppuarviointi 2025: Ei toteutunut.			
Ravitsemussuosituksia noudatetaan tarjoiluissa kaikissa kunnan toimipisteissä ja tapahtumissa.	Kaikki kunnan toimijat.	Vuoden 2021 alusta alkaen.	Ruokaviraston arviointilomake (Ravitsemuksella hyvinvointia, Opas kuntapäättäjälle) Nyk. Ravitsemuksella hyvinvointia tukiaineisto kunnille ja sosiaali- ja terveystalveuille: <u>Hyvä ravitseus on poliittinen päätös - opas</u> (pdf) <u>1 Ravitsemuksella hyvinvointia - tarkistuslista kunnille</u> (pdf)
Väliarviointi 2022: Ruokaviraston arviointilomake: Toteutunut, ravitsemussuosituksen ovat yksi toimintamme peruslähtökohdista varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa. Eri tapahtumien ja tilaustarjoiluiden toteutus riippuu tilaajasta, joihin teemme tarjoilut ravitsemussuosituksen huomioiden.			
Laaja väliarviointi 2023: Toteutunut, ravitsemussuosituksen ovat yksi toimintamme peruslähtökohdista varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa. Eri tapahtumien ja tilaustarjoiluiden toteutus riippuu tilaajasta, joihin teemme tarjoilut ravitsemussuosituksen huomioiden.			
Väliarviointi 2024 (toimenpiteet v.23): Toteutunut, ravitsemussuosituksen ovat yksi toimintamme peruslähtökohdista varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa. Eri tapahtumien ja tilaustarjoiluiden toteutus riippuu tilaajasta, joihin teemme tarjoilut ravitsemussuosituksen huomioiden. Ikäihmisten neuvosto panostanut ikäihmisten terveellisiin ruokailutottumuksiin erityisesti v. 2023. Henkilökohtaisessa liikuntaneuvonnassa ruokailutottumukset otetaan puheeksi tarvittaessa. Avoimessa nuorisotyössä toteutuu terveellisen ruokavalion puheeksi ottamisen sekä teemaillat ja -iltapäivät. Terveellisen ruuan valmistaminen yhdessä avoimessa nuorisotyössä. Kunnan ruokakasvatuksen työryhmä perustettiin vuonna 2023 tukemaan varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen ruokakasvatusta ja yhteistyötä.			
Loppuarviointi 2025: Ravitsemussuosituksen ovat yksi toimintamme peruslähtökohdista varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa. Ruokalistat suunnitellaan ja eri tapahtumat sekä tilaustarjoilut pyritään toteuttamaan aiemmat kohdistetut eri suosituksen ja 11.2024 julkaistu ravitsemussuositus sekä kestävä kehitys huomioiden. Ruokakasvatustyötä on suunniteltu ja toteutettu yhdessä varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa toimipaikkakohtaisten vuosisuunnitelmien mukaan.			

Tehdään yhteistyötä paikallisten yrittäjien kanssa terveellisten ruokavalintojen edistämiseksi (kampanjat, esim. kassakasvikset).	Hyvinvointipalvelut ja yrittäjät.	Vuodesta 2021 alkaen.	
Väliarviointi 2022: Ei toteutunut			
Laaja väliarviointi 2023: Ei toteutunut			
Väliarviointi 2024: Ei toteutunut			
Loppuarviointi 2025: Ei toteutunut. Tulevina vuosina jatketaan yrittäjäyhdistyksen kanssa yhteistyön kehittämistä.			

Yhteisöllisyys ja osallisuus

Terveyttä ja elämänlaatua lisäävät elintavat

Mielen hyvinvointi

Turvallinen arki ja ympäristö

Tavoite 6: Kuntalaisten mielen hyvinvointi lisääntyy

Toimenpide	Vastuutaho ja resurssit	Aikataulu	Arviointimittarit
Lapset puheeksi -menetelmä otetaan käyttöön perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen oppilashuollossa ja tukipalveluissa.	Perusopetus ja varhaiskasvatus.	Koulutukset alkavat vuonna 2021 ja menetelmä otetaan käyttöön viimeistään vuonna 2022.	Kouluterveyskysely (THL): Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, %, 8. ja 9. luokkalaiset (tavoite < 13,0 %) 2021: tytöt 24,6 / pojat 7,9 / yht. 16,2 2023: 17,1 Kokee terveydentilansa kesinkertaiseksi tai huonoksi (tavoite 4. ja 5. luokan oppilaista < 6,0 % sekä 8. ja 9. luokan oppilaista < 18,0 %) 2021: 4. & 5.: tytöt 10,8 / pojat 7,9 / yht. 9,5 8. & 9.: tytöt 31,6 / pojat 16 / yht. 23,7 2023: 4. & 5.: 10,8 8. & 9.: 23,5 Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa % (tavoite 4. ja 5. luokkalaiset < 4,5 % sekä 8. ja 9. luokkalaiset < 3,8 %) 2021: 4. & 5.: tytöt 3,8 / pojat 9,5 / yht. 6,3 8. & 9.: yht. 1,7 2023: 4. & 5.: 5,4 8. & 9.: 4,7
Väliarviointi 2022: Varhaiskasvatuksen tukipalveluiden työntekijä on koulutettu lapset puheeksi -menetelmän käyttöön. Perusopetuksessa koulutettu kaksi omaa kouluttajaa. Tarkoituksena saada kaksi kouluttajaa lisää.			
Laaja väliarviointi 2023: Kaksi uutta kouluttajaa koulutettu perusopetukseen ja kaksi moniammatillinen LP-koulutusryhmää Liperin kunnan erityisluokanopettajille pidettiin v.22 ja yksi Siun soten henkilöstölle. Yhteistyössä Siun soten kanssa luotu LP-palvelumallia.			
Väliarviointi 2024 (toimenpiteet v.23): Pidetty kolme LP-koulutusta Liperin kunnan erityisluokanopettajille ja kahdelle varhaiskasvatuksen tukitiimin työntekijälle. Kunnan erityisluokanopettajat on lähes kaikki koulutettu. Muutama erityisluokanopettaja ei halunnut osallistua koulutukseen. Hyvinvointipedagogi osallistuu säännöllisesti LP-koordinaatioryhmään. Pidetty yhdessä perhekeskuksen kanssa maakunnallinen Buusteripäivä terveydenhoitajille sekä erityisluokanopettajille			
Loppuarviointi 2025: Lapset puheeksi menetelmän koulutukset jatkuivat vuonna 2024. Yhteensä koulutettuja on 35 henkilöä. Omia koulutettuja kouluttajia 3. Hyvinvointilautakunta päätti menetelmän käyttöönotosta ja periaatteista kokouksessaan 21.3.2024 ja keskustelujen tueksi laadittiin ohjeistus.			

Varhaiskasvatuksen taidekasvattajan tehtävä vakinaistetaan. Tällä pyritään varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa olevien lasten itsetunnon vahvistamiseen ja varhaislapsuuden mielenterveyden ongelmien ennaltaehkäisyyn.	Hyvinvointipalvelut ja varhaiskasvatus.	Vuoden 2022 aikana.	Kokenut vanhempien tai muiden huolta pitävien aikuisten henkistä väkivaltaa vuoden aikana, % (tavoite 4. ja 5. luokkalaiset < 14,0 % sekä 8. ja 9. luokkalaiset < 23,0 %) 2021: 4.&5: tytöt 28,9/pojat 15,2/yht. 22,9 8. & 9.: tytöt 40,5/pojat 15,1/yht. 27,7 2023: 4. & 5.: 22,8 8. & 9.: 22,3 Keskusteluvaikeuksia vanhempien kanssa, % (tavoite 4. ja 5. lk. tytöt < 2,5 % ja pojat < 0,8 % sekä 8. ja 9. luokkalaiset < 6,5 %) 2021: 4. & 5.: tytöt 0,6 /pojat 0,8 /yht. 0,7 8. & 9.: yht. 6,1 2023: 4. & 5.: tytöt 2,9 / pojat 0,0 / yht. 1,6 8. & 9.: 4,4 Sotkanet (THL): Mielenterveysindeksi, ikävakiomaton 2021: 102,4 (koko maa 102,9) 2022: 101,6 (koko maa 100) 2023: ei tietoja saatavilla Mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat, % 16–64-vuotiaista (tavoite < 3,4 %) 2021: 3,7 2022: 3,7 2023: 3,5 2024:
Laaja väliarviointi 2023: Taidekasvattajan vakinaistaminen ei edennyt, mutta varhaiskasvatukseen vakinaistettiin hyvinvointipedagogi, jolla taideterapeuttinen painotus tuen antamisessa.			
Väliarviointi 2024 (toimenpiteet v.23): Taidekasvattajan vakanssi poistettu, sisällöllisesti osa hyvinvointipedagogin työtä.			
Loppuarviointi 2025: Taidekasvatus ja luovat menetelmät osana hyvinvointipedagogin työtä on toteutunut monipuolisesti eri ikäisten lasten ryhmissä. Taiteen- ja kulttuurihyvinvoinnin menetelmät ovat tukeneet lapsia erilaisissa tilanteissa ja pulmissa, kuten esimerkiksi kiusaamistilanteet, tunnesäätelyn haasteet, vireyteen liittyvät asiat; vireen laskeminen-nostaminen, ryhmäytyminen, osallisuuden tukeminen ja hienomotoristen taitojen tukeminen. Taidetuokiot ovat olleet monelle lapselle tärkeä kuulluksi ja nähdyksi tulemisen keino. Tuokioilla harjoiteltu mm. tunne- ja kaveritaitoja, vuorovaikutustaitoja, vahvuuksia ja läsnäoloa. Taidetyöskentely on lapselle helppo, moniaistinen ja turvallinen tapa kohdata elämänsä asioita, tunteita ja tilanteita. Taidetuokioiden suunnittelu tapahtuu yhteistyössä ryhmän opettajan tai varhaiskasvatuksen erityisopettaja kanssa.			
Perusopetuksen hyvinvointipedagogin toimi vakinaistetaan.	Hyvinvointipalvelut ja perusopetus.	Vuoden 2021 aikana.	
Väliarviointi 2022: Toteutunut 1.8.2021			
Laaja väliarviointi 2023: Toteutunut 1.8.2021.			

Väliarviointi 2024: Toteutunut 1.8.2021.			TEAvisari: Perusopetus, Yhteiset käytännöt, Kiusaamistapausten käsittely (tavoite 100) 2021: 100 Nyk. Koulukiusaamisen seuranta 2023: 89 Kirjaamalla ja tilastoimalla havaitut tapaukset 2023: 95 Kiusaamisen ja väkivallan ehkäisy ja sovittelu 2023: 82 Kulttuuri, Sitoutuminen, Kulttuurin edistäminen strategioissa, Kulttuurihyvinvointisuunnitelma (tavoite 100) 2021: ei toteutunut 2023: Kulttuuriohjelman työstö 2024 Muut: Puhelinpalvelun tilastointi (puheluiden määrä ja kategoria) 2022: Ei toteuteta 2023: Ei toteuteta 2024: Ei toteuteta
Loppuarviointi 2025: Perusopetuksessa toimii kaksi vakituista hyvinvointipedagogia.			
Nimetään hyvinvointipalvelujen yhteinen työryhmä kiusaamisen vähentämiseksi. Työryhmä laatii kirjallisen suunnitelman.	Hyvinvointipalvelut.	Työryhmä aloittaa työskentelyn vuoden 2021 aikana.	
Väliarviointi 2022 Ei toteutunut			
Laaja väliarviointi 2023: Työryhmän perustaminen ei toteutunut, mutta asia vahvasti esillä opiskeluhuollon suunnitelman kokonaisu päivityksen yhteydessä. Kaikilla kouluilla ohjeistus kiusaamistilanteisiin ja niiden selvittämiseen. Mattisenlahden koulu edelleen mukana Kiva koulu -mallissa.			
Väliarviointi 2024: Työryhmän perustaminen ei edennyt. Toimintatavat kouluilla selkeät. Yläkoulu aloittanut M-crew toimintaa.			
Loppuarviointi 2025: Kiusaamisen ennaltaehkäisyn koordinointi liitettiin osaksi opiskeluhuollon ohjausryhmän toimintaa.			
Laaditaan nuorisotyön kehittämisen suunnitelma osana nuoriso-ohjelmaa.	Vapaa-aikapalvelut.	Vuonna 2022.	

Laaja väliarviointi 2023: Nuoriso-ohjelman laatiminen aloitettu. Yhteistyö Kontiolahden kunnan ja XAMK:n kanssa.		
Väliarviointi 2024: (toimenpiteet v.23) Nuoriso-ohjelman laatiminen edennyt. Arvioitu valmistuminen alkuvuodesta 2024.		
Loppuarviointi 2025: Nuoriso-ohjelma hyväksytty syksyllä 2024. Nuoriso-ohjelma ohjaa kunnan nuorisopalvelujen toimintaa.		
Ikäihmisiä kutsutaan vierailulle päiväkoteihin kerran kuukaudessa.	Varhaiskasvatus ja viestintä.	Vuodesta 2022 alkaen.
Laaja väliarviointi 2023: V. 22 Ikäihmisten kanssa on tehty yhteistyötä Viinijärvellä MetkaPaapolan kanssa ja Viinijärven eläkkeensaajien kerhon kanssa. Puolivälin päiväkodilla järjestettiin Karelia AMK kanssa yhteistyönä ikäihmisten päivä päiväkodilla, johon oli runsas osanotto. Päiväkodeille on kutsuttu ikäihmisiä leipomaan lasten kanssa piirakoita ja ruisleipää. Taikametsän päiväkodilla ikäihmisiä on käynyt kertomassa tarinoita lapsille. Säännöllinen kutsuminen ei toteutunut.		
Väliarviointi 2024 (toimenpiteet v.23): Ei toteutunut.		
Loppuarviointi 2025: Säännöllinen toiminta ei toteutunut. Erilaisia juhla- ja vierailutilaisuuksia mm. isovanhemmille on ollut.		

Laaditaan mielenterveys – ja päihdesuunnitelma.	Hyvinvointipalvelut.	Vuonna 2021.
Väliarviointi 2022: Mielen hyvinvoinnin ja ehkäisevän päihdetyön suunnitelma 2022–2024 on laadittu v.21. Suunnitelman laatimisessa osallistettiin laaja joukko kunnan toimijoita, toimielinten, järjestöjen, yhdistysten toimijoita sekä eri ikäisiä kuntalaisia. Suunnitelmaan on koottu yhteen lähivuosien kehittämistoimet mielen hyvinvoinnin ja ehkäisevän päihdetyön osalta.		
Laaja väliarviointi 2023: Suunnitelman mukaisia toimenpiteitä on käynnistetty tai toteutettu jo useampia v.22 aikana. Mielen hyvinvointiin liittyvät koulutukset järjestettiin perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen henkilöstölle syksyllä 2022. Teemoina koulutuksissa nuorten mielenterveys ja haasteiden tunnistaminen sekä nuorten tukeminen ala- ja yläkouluissa. Varhaiskasvatuksessa koulutuksen aiheena lapsiomaisten tunnistaminen ja tukeminen. Ehkäisevän päihdetyön (myöhemmin EPT) kehittäminen ja toiminta alkanut vahvasti vuonna 2022.		
Väliarviointi 2024: Suunnitelman mukaisia toimenpiteitä toteutettu useampia vuonna 2023. Mielen hyvinvoinnin oppitunnit laadittiin ja pidettiin 4–6 lk. ja 7 lk.–2.asteen opiskelijoille yhteistyössä soten kanssa (taltioidu). Ehkäisevän päihdetyön ja EPT-koordinaatioryhmän työskentely on jatkunut aktiivisena ja moniammatillisena toimintana kunnassa ja alueellisena yhteistyönä.		
Loppuarviointi 2025: Mielen hyvinvointiin liittyvät tavoitteet toteutuivat hyvin muun muassa Lapset puheeksi -menetelmän käyttöönoton ja Lapsiystävällinen kunta -kehittämistyön kautta. Vuonna 2021 laadittiin Mielen hyvinvoinnin ja ehkäisevän päihdetyön suunnitelma, jonka pohjalta ehkäisevän päihdetyön kuntatasoista koordinaatiota ja rakenteita kehitettiin.		
Avataan puhelinpalvelu kuntalaisille osana palvelupistetoiminnan kehittämistä. Puhelinpalvelussa ohjataan kuntalaisia heidän tarvitsemiensa palvelujen piiriin.	Keskushallinto.	Ennakkovaikutusten arviointi tehdään vuonna 2021 ja palvelu aloitetaan mahdollisesti 2022.
Väliarviointi 2022: Ei arviointia.		

Laaja väliarviointi 2023: Puhelinpalvelua ei toteuteta esitetyllä mallilla. Nykyisin palvelupisteessä annetaan ohjausta ja opastetaan kaikkia kunnan palveluita, lisäksi Kelan palveluita (myös TE-palveluita) sekä opastusta käyttämään sähköisiä palveluita (kela, TE-tsto). Palvelupiste toimii nykyisellään kunnan infopisteenä kaikille asiakkaille ja palvelualueille. Asiakaspalvelupisteessä on olemassa suora palvelupuhelinnumero, lisäksi kahdelle asiakaspalvelijalle on omat suorat numerot. Ei ole tarpeen perustaa uutta “puhelinkeskusta”, joka ottaa soittopyyntöjä kunnassa, se toteutuu jo olemassa olevilla kolmella puhelinnumerolla. Asiakaspalvelun parantamiseksi palvelualueilla on otettu käyttöön Elisan tavoitettavuuspalvelu, johon he laittavat tiedon, milloin ovat tavoitettavissa puhelimitse ja tarvittaessa viestin kuka on sijainen, mikäli on kyse pidemmästä poissaolosta. Lisäksi henkilöstö on ohjeistettu laittamaan sähköpostiin poissaolotiedote, jossa on sijaisen yhteystiedot.		
Väliarviointi 2024: (toimenpiteet v.23) Puhelinpalvelua ei toteuteta esitetyllä mallilla.		
Loppuarviointi 2025: Puhelinpalvelua ei toteutettu esitetyllä tavalla. Palvelupisteessä annetaan ohjausta ja opastetaan kaikkia kunnan palveluita, Kelan palveluita sekä opastetaan käyttämään sähköisiä palveluita (kela). Palvelupiste toimii nykyisellään kunnan infopisteenä kaikille asiakkaille ja palvelualueille. Asiakaspalvelupisteessä on olemassa suora palvelupuhelinnumero, joka löytyy mm. kunnan sivuilta ja vaihteesta. Ei ole tarpeen perustaa uutta “puhelinkeskusta”, joka ottaa soittopyyntöjä kunnassa. Asiakaspalvelun parantamiseksi palvelualueilla on otettu käyttöön Elisan tavoitettavuuspalvelu, johon he laittavat tiedon, milloin ovat tavoitettavissa puhelimitse ja tarvittaessa viestin kuka on sijainen, mikäli on kyse pidemmästä poissaolosta. Lisäksi henkilöstö on ohjeistettu laittamaan sähköpostiin poissaolotiedote, jossa on sijaisen yhteystiedot.		
Laaditaan kulttuurihyvinvointisuunnitelma osana kulttuuriohjelmaa.	Hyvinvointipalvelut.	Vuonna 2023.
Väliarviointi 2024 (toimenpiteet v.23): Ei ole käynnistynyt. Kulttuuriohjelman laadinta käynnistyy v.2024.		
Loppuarviointi 2025: Kulttuuriohjelman laatiminen käynnistynyt vuonna 2024.		

Tavoite 7: Ennaltaehkäisevän päihdetyön kuntataseista koordinaatiota ja rakenteita kehitetään

Toimenpide	Vastuutaho ja resurssit	Aikataulu	Arviointimittarit
Ehkäisevälle päihdetyölle nimetään koordinaatioryhmä.	Hyvinvointipalvelut.	Ryhmä aloittaa toimintansa vuoden 2021 aikana.	TEAvisari: Perusopetus, Yhteiset käytännöt, Tupakoinnin ja päihteidenkäytön ehkäisy (tavoite 100) 2021: 100 Tupakoinnin ja päihteiden käytön ehkäisy 2023: 87 Päihteiden käytön ehkäisy 2023: 84 Tupakka- ja nikotiinituotteiden käytön ehkäisy 2023: 89 Kuntajohto, Johtaminen, Johtamisvastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä, Ehkäisevän päihdetyön toimitilin (tavoite 100) 2021: 100 2023: 100 Ehkäisevä päihdetyö Itä-Suomen aluehallintoviraston toimialueen kunnissa (AVI): Ehkäisevä päihdetyön rakenteet (tavoite kaikki neljä kohtaa saavat arvot ”kyllä”) 2021: ei 2022: kyllä 2023: kyllä 2024: kyllä
Väliarviointi 2022: Ei toimenpiteitä vuonna 21.			
Laaja väliarviointi 2023: Ehkäisevän päihdetyön moniammatillinen koordinaatioryhmä perustettiin v.22. Ryhmässä mukana kunnan toimialojen edustajat, srk, järjestöjen edustajat sekä Siun soten edustajia. Koordinaatioryhmä toimii osana alueellista ehkäisevän päihdetyön kehittämisverkostoa. EPT-suunnitelman mukaisia toimenpiteitä on jo tehty tai käynnistetty useita. Alueellisen EPT-hankkeen kautta tarjottu ehkäisevän päihdetyön koulutuksia kunnan toimijoille (mm. vapla, vaka, perusopetus, työllisyyspalvelut) sekä järjestöjen ja srk:n toimijoille. Ehkäisevä päihdetyö oli kunnan Järjestöillan 11/22 yhtenä teemana. Ehkäisevän päihdetyön viestintä käynnistetty yhteistyössä kunnan viestinnän kanssa.			
Väliarviointi 2024: EPT-koordinaatioryhmä kokoontunut säännöllisesti ja jatkanut monialaista toimintaa kunnassa ja alueellisena yhteistyönä. Vuonna 2023 laadittu kunnan EPT-sivusto Päihteet ja pelihaitat osana laajempia Hyte-sivuja. Levitetty ja tiedotettu Päihdetilannekyselyä ja järjestetty koulutusta kunnan toimijoille, järjestö- ja srk-toimijoille yhteistyössä alueellisen hankkeen kanssa. Järjestettiin Ikäihmisille Puhumalla paras-EPT-tilaisuus Yhteisötilalla 11/23. Tehty Päihteettömyyskyltit nuorisotoimen, urheiluseurojen, yhdistysten ym. käyttöön nuorilla ja aikuisilla.			
Loppuarviointi 2025: Vuonna 2022 perustetun kunnan monialaisen ehkäisevän päihdetyön koordinaatioryhmän toiminta vakiintunut ja ryhmä toimii osana maakunnallista ehkäisevän päihdetyön verkostoa. Loppuvuodesta 2023 Liperin EPT-koordinaatioryhmä sai kunniamaininnan Ennalta ehkäisevä päihdetyö Pohjois-Karjalassa-hankkeelta aktiivisesta ja laaja-alaisesta ehkäisevän päihdetyön kehittämisestä ja toiminnasta. Vuonna 2024 kunta mukana ehkäisevän päihdetyön EHEÄ-hankkeessa, jossa aloitetut henkilöstön päihteiden puheeksiotto-koulutukset jatkuvat vuonna 2025. Koulutusten myötä päihteiden ja pelaamisen puheeksiottoa kehitetään ja jalkautetaan jatkossa kaikkien toimialojen käytännöksi.			
Sisällytetään ehkäisevän päihdetyön suunnitelma osaksi mielenterveys – ja päihdesuunnitelmaa.	Hyvinvointipalvelut.	Suunnitelma laaditaan vuoden 2021 aikana.	

Väliarviointi 2022: Mielen hyvinvoinnin ja ehkäisevän päihdetyön suunnitelma laadittu moniammatillisen ohjausryhmän tuella ja laajasti kuntalaisia kuullen.		
Laaja väliarviointi 2023: Toimenpide toteutunut vuonna 2021.		
Väliarviointi 2024: EPT-suunnitelma on osa Mielenhyvinvoinnin ja Ehkäisevän päihdetyön suunnitelmaa.		
Loppuarviointi 2025: Vuonna 2024 laadittiin kunnan laaja hyvinvointikertomus ja -suunnitelma 2025–2028, johon yhdistettiin Mielen hyvinvoinnin ja ehkäisevän päihdetyön suunnitelma.		
Hyödynnetään kokemusasiantuntijoita ehkäisevän päihdetyön suunnitelman laadinnassa.	Hyvinvointipalvelut ja Siun sote.	Vuoden 2021 aikana.
Väliarviointi 2022: Suunnitelma laadittu vuonna 2021, kokemusasiantuntijoiden hyödyntäminen suunnitelman laadinnassa ei toteutunut.		
Laaja väliarviointi 2023: Suunnitelma laadittu vuonna 2021, kokemusasiantuntijoiden hyödyntäminen suunnitelman laadinnassa ei toteutunut.		
Väliarviointi 2024: Suunnitelma laadittu 2021, kokemusasiantuntijoiden hyödyntäminen ei toteutunut.		

Loppuarviointi 2025:

Suunnitelma laadittu 2021, kokemusasiantuntijoiden hyödyntäminen ei toteutunut. Ehkäisevän päihdetyön suunnitelma liitettiin osaksi laajaa hyvinvointisuunnitelmaa 2025–2028.

Yhteisöllisyys ja osallisuus

Terveyttä ja elämänlaatua lisäävät elintavat

Mielen hyvinvointi

Turvallinen arki ja ympäristö

Tavoite 8: Kuntalaisten fyysinen turvallisuus paranee

Toimenpide	Vastuutaho ja resurssit	Aikataulu	Arviointimittarit
Luodaan verkkokoulutuspaketti säännöllistä täydennyskoulutusta ja uusia työntekijöitä varten varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja vapaa-aikatoimen työntekijöille perheväkivallan puhekesiöstä, lastensuojelun toiminnasta sekä lain asettamista velvoitteista ammattilaisille.	Hyvinvointipalvelut ja Siun sote. Koulutuksen suunnittelussa tehdään yhteistyötä poliisin kanssa.	Koulutuspaketti valmistuu vuonna 2023. Kaikki työntekijät ovat käyneet koulutuksen vuoden 2024 loppuun mennessä. Uudet työntekijät käyvät koulutuksen kuntaan tullessaan ja koulutus päivitetään viiden vuoden välein.	Kouluterveyskysely (THL): Kokenut vanhempien tai muiden huoltapitävien aikuisten taholta fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % (tavoite 4. ja 5. luokkalaisten < 9,0 % sekä 8. ja 9. luokkalaisten < 10,0 %) 2021: 4. & 5.: tytöt 11,4/pojat 13,6/ yht. 12,4 8. & 9.: tytöt 15,5 /pojat 5,8 / yht. 10,6 2023: 4. & 5.: 10,8 8. & 9.: 10,0 Tapaturma koulumatkalla lukuvuoden aikana, 8. ja 9. luokka (tavoite < 4,5 %) 2021: tytöt 2,7 / pojat 5,1 / yht. 3,9 2023: 3,6
Väliarviointi 2022: Omaa verkkokoulutuspakettia ei ole luotu. Lapsiin kohdistuvat pahoinpitely- ja seksuaalirikosepäilyt – Kuinka toimia? Koulutukseen oli mahdollisuus osallistua syksyllä 2021 ja materiaalia jaettu työntekijöille. Välitetty tietoa valtakunnallisesta Barnahus-hankkeesta, jossa juurrutetaan Barnahus-standardien mukaisia toimintakäytäntöjä lapsiin kohdistuvien väkivaltaepäilyjen selvitysprosesseihin sekä väkivaltaa kohdanneiden lasten tuen ja hoidon osaksi. Tavoitteena on viranomaisyhteistyön parantaminen, jotta väkivaltaepäilytilanteessa lapsen ja perheen saama apu ja tuki olisi mahdollisimman oikea-aikaista sekä tarkoituksenmukaista.			
Laaja väliarviointi 2023: Omaa verkkokoulutuspakettia ei ole luotu.			
Väliarviointi 2024: Ei uusia toimenpiteitä.			
Loppuarviointi 2025: Ei uusia kuntatasoisia toimenpiteitä. Poliisi on ohjeistanut kouluja toimenpiteistä lapsiin kohdistuvissa pahoinpitely- ja seksuaalirikosepäilytilanteissa.			

Patteristontielle, uuden yläkoulun läheisyydessä olevan suojatien turvallisuutta parannetaan (esim. suojatien huomiovalot).	Elinympäristöpalvelut.	Syksyllä 2021.	Tilastokeskus: (Sotkanet) Poliisin tietoon tulleet liikenneturvallisuuden vaarantamiset ja liikennerikkomukset /1 000 asukasta (tavoite < 200,0) 2021: 26 2022: 23,7 2023: 19,9
Väliarviointi 2022: Ei tehty toimenpiteitä vuoden 2021 aikana.			
Laaja väliarviointi 2023: Vuoden 2022 aikana laadittiin uuden yläkoulun läheisyyteen kevyen liikenteen turvallisuutta parantavat suunnitelmat, mutta lautakunnan päätöksellä ne siirrettiin toteutettaviksi myöhempinä vuosina.			
Väliarviointi 2024: (toimenpiteet v.23) Vuoden 2023 aikana ei ko. Risteysalueelle tehty toimenpiteitä, mutta vastaavasti Patteriston tien ja Ylämyllyntielle rakennettiin hidastetöyssyt.			
Loppuarviointi 2025: Vuoden 2024 aikana ei tehty toimenpiteitä.			
Tarjotaan kaikille yli 70-vuotiaille maksuttomat kenkien liukuesteet.	Keskushallinto ja viestintä yhteistyössä paikallisten yritysten kanssa. Arvio budjetista 9 000 €.	Syksyllä 2022.	Sotkanet (THL): Kaatumisiin ja putoamisiin liittyvät hoitajaksot 65-vuotta täyttäneillä /10 000 vastaavan ikäisistä (tavoite < 480,0) 2021: 339,1 2022: 271,8 2023: 270,9
Laaja väliarviointi 2023: Ikäihmisten liikenneturvallisuuden edistäminen Liperissä-hanke (Trafikom) toteutettiin hyvinvointipalveluiden, elinympäristöpalveluiden ja Liikenneturvan kanssa yhteistyössä v. 2022. Kolmessa eri taajamassa järjestettiin avoimet liukkausteemaiset Ikäihmisten liikenneturvallisuustapahtumat, joihin osallistui runsaasti paikallisia ikäihmisiä. Tilaisuuksissa ikäihmiset saivat keinoja liikkumisen turvallisuuteen ja liikenneturvallisuuden parantamiseen sekä tietoa oman toiminnan ja varustautumisen vaikutuksista pysytyssä pysymiseen. Ikäihmiset pääsivät keskustelemaan ja esittämään toiveita katujen kunnossapitoon liittyen ja kuulivat kunnan suunnitelmista ja tulevista toimenpiteistä. Kuulemistilaisuuksista kerättiin tietoa ikäihmisten kokemista vaaranpaikoista liikenteessä, esteettömän liikkumisen haasteista, alueiden valaistuksesta ja mikä toimii hyvin. Tiedot ovat hyödynnettävissä Liikenneturvallisuusohjelman päivittämisessä. Tilaisuuksissa ikäihmisille (70+) jaettiin maksuttomat kenkien liukuesteet ja heijastimet sekä valaisimia. Tapahtumien jälkeen liukuesteitä oli jaossa kirjastossa, asiointipisteellä ja Ystävänkamarilla sekä Joulun taikaa -tapahtumassa. Tapahtumista ja liukuesteiden jakopaikoista viestittiin runsaasti kunnan nettisivuilla ja somekanavissa, paikallislehdessä, kaupoissa, kirjastoissa sekä toimielinten, järjestöjen ja yhdistysten kautta.			

Väliarviointi 2024: Liukuesteitä jaettu Varolan asiointipisteellä ja kaikissa kirjastoissa 11–12/2023. Liukuesteitä saatavilla tapahtumissa, kuten Ikäihmisten Puhumalla paras -tilaisuudessa 7.11.2023.		
Loppuarviointi 2025: Ikäihmisten kaatumisten ehkäisyyn panostettiin kaikissa kolmessa taajamassa vuonna 2022 järjestetyillä ikäihmisten liikenneturvallisuus-tapahtumilla sekä kenkien liukuesteiden jakamisella yli 70-vuotiaille vuosina 2022–2023. Kaatumisiin tai putoamisiin liittyviä hoitajaksojen osuus 65 vuotta täyttäneillä on Liperissä vähentynyt, 270,9 / 10 000 vastaavan ikäisistä vuonna 2023 (271,8 vuonna 2022 ja 339,1 vuonna 2021). Osuus on myös pienempi kuin valtakunnallisesti (332,3 vuonna 2023). Vuonna 2024 ei liukuesteiden jakoa, mutta jatkossa toiminta säännöllistä joka toinen vuosi.		
Edistetään eritasoliittymän rakentamista Liperintien ja Valtatie 9 risteykseen.	Elinympäristöpalvelut.	Vuonna 2021.
Väliarviointi 2022: Asia on nostettu vuonna 2021 liikenneturvallisuustyöryhmässä esille, mutta ELY-keskus ei lähtenyt edistämään vielä hanketta.		
Laaja väliarviointi 2023: Asia on nostettu edelleen esille vuonna 2022 liikenneturvallisuustyöryhmässä esille, mutta hankkeen toteuttamiselle ei ole uutta aikataulua.		
Väliarviointi 2024: (toimenpiteet v.23) Hanke on tippunut Väyläviraston investointihankkeiden korista pois, mutta olemme jatkaneet tiesuunnitelman päivittämistä ja hanke on tarkoitus nostaa uudelleen investointikoriin, mutta hankkeen toteuttamiselle ei ole edelleenkään tarkkaa aikataulua.		
Loppuarviointi 2025: Vuoden 2024 aikana tehtiin hankkeen edistämistoimenpiteitä ja valmisteltiin alueen asemakaavaa ja viimeisteltiin tiesuunnitelmaa.		
Edistetään alikulkutunnelin toteuttamista kevytliikenteelle Käsämäntien risteykseen sekä liikenteen uudelleen kanavointia valtatie 9:llä.	Elinympäristöpalvelut.	Toteuttamissuunnitelmat laaditaan vuonna 2021 ja rakentaminen toteutetaan vuonna 2023.

Väliarviointi 2022: Vuoden 2021 aikana asia on otettu yhdeksi toimenpiteeksi Liperin pyöräilyn ja jalankulun kehittämisohjelmassa, joka hyväksyttiin vuoden 2021 lopussa. Tämän lisäksi asia on nostettu esille myös liikenneturvallisuustyöryhmässä.		
Laaja väliarviointi 2023: Vuoden 2022 aikana on valmistunut Vt9 Hankasalmi–Ylämylly selvitys, jossa kyseinen Käsämäntien risteykselle on esitetty liittymän porrastamista ja kanavoimista. Hankkeen toteutus riippuu Väyläviraston ja ELY keskuksenrahoituksesta ja aikataulutuksesta.		
Väliarviointi 2024 (toimenpiteet v.23): Ei toimenpiteitä		
Loppuarviointi 2025: Vuonna 2024 valmistui Joensuun seudun viisaan liikkumisen ohjelma, jossa on päivitetty kevyen liikenteen liikenneturvallisuuskohteita.		
Edistetään kevytliikenneväylän rakentamista Ylämyllylle maantien 502 varteen välille Välikangas–Härkinvaara–Harila–Valkeisenmäki.	Elinympäristöpalvelut.	Toteuttamissuunnitelman laatiminen aloitetaan vuonna 2021 ja hanke toteutetaan vuonna 2024.
Väliarviointi 2022: Vuoden 2021 aikana asia on otettu yhdeksi toimenpiteeksi Liperin pyöräilyn ja jalankulun kehittämisohjelmassa, joka hyväksyttiin vuoden 2021 lopussa. Tämän lisäksi asia on nostettu esille myös liikenneturvallisuustyöryhmässä.		
Laaja väliarviointi 2023: Vuoden 2022 aikana asiaan liittyen on tullut kuntalaisaloite, mutta hankkeen toteutus riippuu ELY-keskuksen rahoituksesta ja aikataulutuksesta.		
Väliarviointi 2024: (toimenpiteet v.23) Kunta on tuonut asian esille eri ryhmien ja hankkeiden kautta vuoden 2023 aikana.		

Loppuarviointi 2025:

Kunta on edelleen tuonut asiaa esille eri ryhmien ja hankkeiden kautta vuoden 2024 aikana.

Edistetään kevytliikenneväylän rakentamista Liperin kirkonkylän ja Siikasalmen välille osana Liperintien laatukäytävähanketta.	Elinympäristöpalvelut.	Toteuttamissuunnitelman laatiminen aloitetaan vuonna 2022 ja hanke toteutetaan vuonna 2024.	
Laaja väliarviointi 2023: Asia on otettu yhdeksi toimenpiteeksi Liperin pyöräilyn ja jalankulun kehittämisohjelmassa. Tämän lisäksi asia on nostettu esille myös liikenneturvallisuustyöryhmässä. Liperin kirkonkylän ja Siikasalmen välisen uuden kevyenliikenteen väylän tarve ja rakentaminen on tuotu esille vuoden 2022 aikana Siikasalmen koulun laaja-alaisessa mielenosoituksessa. Hankkeen toteutus riippuu ELY keskuksenrahoituksesta ja aikataulutuksesta.			
Väliarviointi 2024 (toimenpiteet v.23): Kunta on tuonut asian esille eri ryhmien ja hankkeiden kautta vuoden 2023 aikana.			
Loppuarviointi 2025: Esitetty toimenpiteeksi Joensuun seudun/Liperin viisaan liikkumisen suunnitelmassa (Liikenneturvallisuuksuunnitelma).			
Edistetään kevytliikenneväylän rakentamista Pärnävaarantielle välille Rykmentintie–Urheilutie.	Elinympäristöpalvelut.	Toteuttamissuunnitelman laatiminen aloitetaan vuonna 2022 ja hanke toteutetaan vuonna 2024.	
Laaja väliarviointi 2023: Asia on otettu yhdeksi toimenpiteeksi Liperin pyöräilyn ja jalankulun kehittämisohjelmassa, joka hyväksyttiin vuoden 2021 lopussa. Väylän uusimista on edistetty myös Jyrin pohjoisosan kevyenliikenteen väylähankkeen sekä Pärnävaaran MasterPlan yhteydessä. Lisäksi asia on nostettu esille myös liikenneturvallisuustyöryhmässä.			
Väliarviointi 2024: (toimenpiteet v.23) Kunta on tuonut asian esille eri ryhmien ja hankkeiden kautta vuoden 2023 aikana.			
Loppuarviointi 2025: On saatu edistettyä ELYn hallinnoimalle tielle uuden kevyen liikenteen väylän rakentamista välille Rykmentintie–Välikankaantie, joka toteutuu vuonna 2025.			

Kunta toimii aktiivisesti yhteistyössä Ely – keskuksen kanssa parantaakseen tiestön kuntoa.	Elinympäristöpalvelut.	Vuodesta 2021 lähtien.	
Väliarviointi 2022: Kunta on edistänyt useiden eri ryhmien ja hankkeiden kautta tiestön parantamista. Vuoden 2021 aikana saatiin peruskorjattua muun muassa Liperi–Ylämyllyn välisen valtatie asfaltointi sekä 6 km matkalta myös kevyenliikenteen väylää.			
Laaja väliarviointi 2023: Kunta on edistänyt edelleen useiden eri ryhmien ja hankkeiden kautta tiestön parantamista. Vuoden 2021 aikana saatiin peruskorjattua muun muassa Liperi–Ylämyllyn välisen valtatie asfaltointi sekä 6 km matkalta myös kevyenliikenteen väylää.			
Väliarviointi 2024 (toimenpiteet v.23): Kunta on edistänyt edelleen useiden eri ryhmien ja hankkeiden kautta tiestön parantamista.			
Loppuarviointi 2025: Kunta toimii aktiivisesti yhteistyössä ja edistää eri ryhmien ja hankkeiden kautta tiestön parantamista.			
Järjestetään keskustelutilaisuus, johon kutsutaan paikallisia yritystoimijoita sekä vammaisneuvoston, nuorisovaltuuston ja ikäihmisten neuvoston toimijoita. Tilaisuudessa mietitään yhdessä ratkaisuja esteettömään asiointiin.	Lipertek ja Liperin yrittäjät ry.	Vuonna 2023.	
Väliarviointi 2024: Ei toteutunut.			

Loppuarviointi 2025: Ei toteutunut.		
Vammaisneuvoston asiantuntemusta hyödynnetään rakennetun ympäristön suunnittelussa.	Elinympäristöpalvelut ja vammaisneuvosto.	Vuodesta 2021 lähtien.
Väliarviointi 2022: Elinympäristöpalvelut on osallistunut vuoden 2021 aikana vammaisneuvoston kokouksin ja edistänyt vammaisneuvoston aloitteita ja pyytänyt neuvostolta asiantuntijalausuntoja, jossa mm. Patteriston yksiköllä (uudella yläkoululla) tehtiin kierros.		
Laaja väliarviointi 2023: Elinympäristöpalvelut on edelleen osallistunut vuoden 2022 aikana vammaisneuvoston kokouksin ja edistänyt vammaisneuvoston aloitteita ja pyytänyt neuvostolta asiantuntijalausuntoja mm. Liperin koululla tehtiin esteettömyyskatselmus. Lausunto toimitettu elinympäristöpalveluihin.		
Väliarviointi 2024 (toimenpiteet v.23): Vammaisneuvosto ja Ikäihmisten neuvosto tekivät elinympäristöpalveluiden kanssa Viinijärven taajaman esteettömyyskävelyn kesällä 2023. Vammaisneuvosto teki Liperin kirkon esteettömyyskatselmuksen 10/23.		
Loppuarviointi 2025: Vammaisneuvoston asiantuntemusta ja lausuntoja on hyödynnetty suunnittelussa.		
Kunnan liikenneturvallisuussuunnitelma päivitetään ja liikenneturvallisuustyöryhmän toimintaa vahvistetaan.	Elinympäristöpalvelut ja keskushallinto.	Vuoden 2021 aikana.
Väliarviointi 2022: Elinympäristöpalvelut on pitänyt vuoden 2021 aikana liikenneturvallisuussuunnitelmaa ajan tasalla.		

Laaja väliarviointi 2023: Elinympäristöpalvelut on pitänyt edelleen vuoden 2022 aikana liikenneturvallisuussuunnitelmaa ajan tasalla ja sen suunnitelman laajemman päivitystarpeen alustavaa kartoitusta on myös tehty.		
Väliarviointi 2024 (toimenpiteet v.23): Kunnan liikenneturvallisuussuunnitelman päivitystyö on edennyt vuoden 2023 aikana ja liikenneturvallisuustyöryhmän toimintaa vahvistettu.		
Loppuarviointi 2025: Vuonna 2024 valmistui Joensuun seudun viisaan liikkumisen ohjelma, jossa on päivitetty kevyen liikenteen liikenneturvallisuuskohteita.		
Kyläturvallisuussuunnitelmat huomioidaan osana harvaan asuttujen alueiden turvallisuussuunnittelua.	Elinympäristöpalvelut ja kyläyhdistykset.	Vuoden 2021 aikana.
Väliarviointi 2022: Ei toimenpiteitä		
Laaja väliarviointi 2023: Ei toimenpiteitä		
Väliarviointi 2024 (toimenpiteet v.23): Ei toimenpiteitä		
Loppuarviointi 2025: Ei toimenpiteitä		

Tavoite 9: Kuntalaisten taloudellinen turvallisuus lisääntyy

Toimenpide	Vastuutaho ja resurssit	Aikataulu	Arviointimittarit
Kohtaamispaikka Kodassa järjestetään kerran kuukaudessa perheiden päivä, johon lapsiperheiden on mahdollista tulla ruokailemaan maksutta. Päivän yhteydessä tarjotaan tietoa ja tukea työllistymiseen, opiskeluun ja perhepalveluihin.	Varhaiskasvatus ja työllisyyspalvelut. Yhteistyötä tehdään järjestöjen, kirjaston, Siun soten ja oppilaitosten kanssa.	Toiminnan suunnittelu ja vuosikellon laadinta syksyllä 2021 ja aloitus vuonna 2022.	Tilastokeskus: (Sotkanet) Kunnan yleinen pienituloisuusaste (tavoite < 14,0 %) v. 2020 12,7 2021: 13,4 2022: 13,3 2023: 12,5 Lasten pienituloisuusaste (tavoite < 14,0 %) v. 2020 12,3 2021: 12,2 2022: 12,4 2023: 11,8 Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat, osuus vastaavan ikäisestä väestöstä, % (tavoite < 7,0) v. 2020 6,6 2021: 8,5 2022: 9,6 2023: 8,2 2024: ei vielä saatavilla Syrjäytymisriskissä (ei työssä, ei opiskele, ei ole varusmiespalvelussa) olevat 18–24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä (tavoite < 20,0 %) v. 2020 24,8 2021: 21,5 2022: 23,2
Väliarviointi 2022: Kohtaamispaikalla vierailijoita käy säännöllisesti, muun muassa hyvinvointipedagogi (vaka), Perpe, Martat, työllisyyspalvelut, srk, Tuu mukkaan -hanke. Kodan oma kaverikoira Pösö vierailee muutaman kerran vuodessa. Kotiruokaa tarjottiin lähes kuukausittain. Ruokatapahtumia on järjestetty myös yhteistyössä seurakunnan kanssa ja ruokakurssi Marttojen kanssa, jolloin ruokaa tehdään yhdessä ja syödään.			
Laaja väliarviointi 2023: Työllisyyspalveluiden kanssa on tehty yhteistyötä. 4 x v. on järjestetty päivä, jolloin työhönvalmentaja on Kodalla keskustelemassa vanhempien kanssa työllisyys- ja opiskeluasioista. Muuten vierailijoita käy säännöllisesti, muun muassa hyvinvointipedagogi (vaka), Perpe, Martat, työllisyyspalvelut, srk, Tuu mukkaan -hanke. Kodan oma kaverikoira Pösö vierailee muutaman kerran vuodessa. Kotiruokaa tarjottiin lähes kuukausittain. Ruokatapahtumia on järjestetty myös yhteistyössä seurakunnan kanssa ja ruokakurssi Marttojen kanssa, jolloin ruokaa tehdään yhdessä ja syödään. Työllisyyspalveluissa Kota-toimintaa on viritelty siten, että vuoden 2022 aikana työllisyyspalvelut on ollut paikalla neljä kertaa. Kohderyhmää on saavutettu tätä kautta verraten vähän. Jatkossa toiminnan markkinointiin erityisesti perhevapailla oleville kannattaa kiinnittää huomiota.			
Väliarviointi 2024: Työllisyyspalveluiden YTYÄ! -hankkeen työhönvalmentaja kävi Kodalla vuoden 2023 aikana kaksi kertaa, keväällä ja syksyllä. Edelleen kohderyhmän tavoittaminen ollut heikkoa, mutta työhönvalmentaja kertoo käyntien yhteydessä syntyneen hyvää keskustelua. Lapsiperhepalvelujen sosiaalityöntekijä kävi syksyllä 2 kertaa kertomassa perheille heidän palveluistaan.			
Loppuarviointi 2025: Avoimina Kotapäivinä tarjotaan aina perheille pieni välipala. Yhteistyössä seurakunnan kanssa Kodalla tarjotaan ruoka perheille keväisin ja syksyisin. Martta-yhdistys järjesti Kodalla perheille ruokakurssin vuonna 2024. Kota-ohjaaja on mukana seurakunnassa järjestettävissä lapsiperhe- tapahtumissa, vauvaperhepäivä ja lastenoikeuksienviikon -tapahtumat vuonna 2024. Perpe-keskus vieraili perheiltä nousseiden teemojen tiimoilta Kodalla. Kodan ohjaaja mukana perhenuokkareilla Ylämyllyllä, Liperissä ja Viinijärvellä. Perhenuokkari-yhteistyö jatkuu myös vuonna 2025. Duunipajan Eveliina ja Helena kävivät 4 kertaa Kodalla leipomassa perheiden kanssa.			

Etsivä nuorisotyöntekijöiden työnjakoa selkeytetään siten, että yhden työpanos keskittyy perusasteen ja 2. asteen nivelvaiheeseen sekä toisen työpanos täysi-ikäisiin nuoriin.	Vapaa-aikapalvelut.	Keväältä 2021 lähtien.	2023: 25,8 2024: ei tuloksia saatavilla Perusasteen jälkeisen tutkinnon suorittaneiden osuus 15-vuotta täyttäneestä väestöstä, % (tavoite > 76,7 %) 2021: 77,6 2022: 78,2 2023: 78,4
Väliarviointi 2022: Työnjako tehty.			Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet lapsiperheet, % lapsiperheistä (Sotkanet) (tavoite < 1,5 %) v. 2020 1,7 2021: 0,8 2022: 0,9 2023: 0,5 Työ- ja elinkeinoministeriö: Pitkäaikaistyöttömät, % työttömistä (tavoite < 23,0 %) 2021: 38,33 % 2022: 39,10 % 2023: 35,62 % 2024: 37,10 % Nuorisotyöttömät, % 18–24-vuotiaasta työvoimasta (tavoite laskee 1 %-yksikköä / vuosi) 2021: 17,7 % 2022: 16,4 % 2023: 19,8 % 2024: 22,4 % Vaikeasti työllistyvät (rakennetyöttömyys), % 15–64-vuotiaista (työvoimasta)
Laaja väliarviointi 2023: Toisen etsivän nuorisotyöntekijän paikka vakinaistettu. Työnjako tehty.			
Väliarviointi 2024 (toimenpiteet v.23): Toisen etsivän nuorisotyöntekijän paikka vakinaistettu. Työnjako tehty.			
Loppuarviointi 2025: Etsivien nuorisotyöntekijöiden työnjako tehty ja toteutuu.			
Osana työllisyyden kuntakokeilua kaikki alle 30 –vuotiaat työttömät työnhakijat kontaktoidaan.	Työllisyyspalvelut.	Vuodesta 2021 alkaen.	
Väliarviointi 2022: Kaikki alle 30-vuotiaat työttömät työnhakijat kontaktoitiin vuoden 2021 aikana, osana Joensuun seudun työllisyyden kuntakokeilua. Alle 30-vuotiaita työttömiä työnhakijoita on Liperissä tällä hetkellä 124.			
Laaja väliarviointi 2023 (toimenpiteet v.22): Kaikki alle 30-vuotiaat työttömät työnhakijat kontaktoitiin vuoden 2022 aikana kuntakokeilun ja osittain myös työllisyys Hankkeiden toimesta. Alle 25-vuotiaiden palvelut on keskitetty yhdelle asiakasvastaavalle ja yhteistyötä mm. Etsivän nuorisotyön ja nuorten palveluverkoston kanssa on lisätty. Alle 30-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli Liperissä joulukuun 2022 lopussa kaikkiaan 104 henkilöä.			

Väliarviointi 2024: (toimenpiteet v.23) Kaikki alle 30-vuotiaat työttömät työnhakijat kontaktoitiin vuoden 2023 aikana kuntakokeilun ja osa lisäksi myös työllisyshankkeiden toimesta. Alle 25-vuotiaiden palvelut on keskitetty yhdelle asiakasvastaavalle ja yhteistyötä mm. Etsivän nuorisotyön ja nuorten palveluverkoston kanssa on lisätty. Alle 30-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli Liperissä vuonna 2023 kuukausittain keskimäärin 108.			(tavoite < 4,6 %) 2021: 5,8 % (koko maa 5,3 %) 2022: 6,1 % (koko maa 5,6 %) 2023: 6,2 % (koko maa 5,5 %) 2024: 6,9 % (koko maa 5,9 %) Työttömien aktivointiaste, % (tavoite > 35,0 %) 2021: 27,1 % 2022: 31,8 % 2023: 27,4 % 2024: 27,0 % Eläketurvakeskus: Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25-64-vuotiaat, osuus vastaavan ikäisestä väestöstä (tavoite < 8,0 %) 2021: 8,1 2022: 8,1 2023: 8,0 2024:
Loppuarviointi 2025: Kaikki alle 30-vuotiaat työttömät työnhakijat kontaktoitiin vuoden 2024 aikana kuntakokeilun ja osa lisäksi myös kunnan työllisyyspalveluiden sekä työllisyshankkeen toimesta. Alle 25-vuotiaiden palvelut on keskitetty yhdelle asiakasvastaavalle ja yhteistyötä mm. etsivän nuorisotyön ja nuorten palveluverkoston kanssa on ylläpidetty aktiivisesti. Alle 30-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli Liperissä vuonna 2024 kuukausittain keskimäärin 131.			
Duunitalo Linkin toimintaa markkinoidaan sosiaalisessa mediassa.	Työllisyyspalvelut ja viestintä.	Vuodesta 2021 alkaen.	
Väliarviointi 2022 (toimenpiteet v.21): Duunitalo Linkin Facebook sivuille tehtiin tavoitteen mukaisesti 2–3 julkaisua viikossa. Lisäksi Ytyä -hanke julkaisi ajankohtaisia asioita aktiivisesti omalla Facebook tilillään, jossa myös Duunitalo Linkki sai näkyvyyttä. Ytyä -hanke tilasi mainosvideon, jossa kerrottiin Duunitalo Linkin palveluista ja videota jaettiin sosiaalisessa mediassa.			
Laaja väliarviointi 2023 (toimenpiteet v.22): Duunitalo Linkin -Facebook sivuille tehtiin 1–3 julkaisua viikossa. Joulukuussa 2022 Duunitalolla otettiin käyttöön info-tv, jossa viestitään ajankohtaisista asioista ja palveluista. Duunitalo Linkin toiminta on saanut näkyvyyttä myös YTYÄ! -hankkeen somekanavissa, jotka laajenivat lokakuussa TikTokiin ja joulukuussa LinkedIniin. YTYÄ! näkyy somessa aktiivisesti viikkotasolla: 2 videota TikTokissa, 2–3 julkaisua Facebookissa, 2 julkaisua Instagramissa ja 1–2 julkaisua LinkedInissä. Myös YTYÄ-blogien julkaisutahtia kasvatettiin kahteen tekstiin kuukaudessa.			
Väliarviointi 2024: Duunitalo Linkin -Facebook sivuille tehtiin keskimäärin 1 julkaisu viikossa. Info-tv on ollut käytössä arkipäivisin vuoden 2023 aikana. YTYÄ! -hankkeen somessa tehtiin postauksia viikkotasolla seuraavasti: 1 julkaisu Instagramissa, 1 julkaisu Facebookissa ja 1 video TikTokissa. YTYÄ-blogi julkaistiin kerran kuussa liperi.fi sivustolla.			
Loppuarviointi 2025: Duunitalo Linkin -Facebook sivuille tehtiin edelleen keskimäärin 1 julkaisu viikossa. Julkaisuja tehtiin hieman useammin loppuvuodesta. Luotsi Liperin palveluneuvoja osallistui sosiaalisessa mediassa viestimiseen ja otti vastuulleen Duunitalon Instagram-tilin. TikTokin käytöstä luovuttiin YTYÄ-hankkeen päättymisen myötä. Liperin kunnan uusia nettisivuja varten on tehty ja tehdään kehitys- ja päivitystyötä myös työllisyyspalveluissa tavoittaaksemme entistä paremmin niin työnhakija- kuin työnantaja-asiakkaitakin.			

Tavoite 10: Elinympäristön liikunta- ja virkistyspaikkojen käyttö kasvaa

Toimenpide	Vastuutaho ja resurssit	Aikataulu	Arviointimittarit
Varhaiskasvatuksessa järjestetään perheille ohjattua luontoliikuntaa vähintään kuusi kertaa vuodessa.	Varhaiskasvatus.	Vuodesta 2022 alkaen.	Kouluterveyskysely (THL): Harrastaa liikuntaa omatoimisesti vapaa-ajalla vähintään viikoittain, %, 8. ja 9. lk. (tavoite > 76,0 %) 2021: 78,6 2023: 74,9 Kokee harrastuspaikkojen sijaitsevan liian kaukana, %, 8. ja 9. lk. (tavoite < 28,0) 2021: 32 2023: 28,9 Luokahuoneen ahtaus häirinnyt paljon, %, 4. ja 5. lk. (tavoite ≤ 2,5 %) 2021: yht. 2,5 2023: ei tuloksia
Laaja väliarviointi 2023 (toimenpiteet v.22): Luontoliikunta on toteutunut kesäkuusta–joulukuuhun 2022. Vakassa toimi Hei me kaikki liikutaan -hankkeen liikuttaja, jonka toiminta painottui pitkältä luonnon ympärillä liikkumiseen. Lisäksi Vakan henkilökuntaa on koulutettu Green Care koulutukseen vuodesta 2020 Kaikki yhdes Koos -hankkeesta lähtien (luontolähteinen toimintamalli). Vakan hyvinvointipedagogi hyödyntää paljon luontoa toiminnassa eli tuen lapset pääsevät myös osallistumaan luontoperustaiseen toimintaan. Luontoliikunta on järjestetty perheille 2022: -Hämärähyssy tapahtuma (perheluontoliikunta tapahtuma) marraskuussa 2022 / 1 krt -Perheliikuntaa Viinijärvellä / perhesuunnistus syys-joulukuu 2022 / 4 krt -Perheliikuntaa Liperissä / perhekalastus ja erätaidot syys-joulukuu 2022 /4 krt			
Väliarviointi 2024 (toimenpiteet v.23): Luontoliikunta on toteutettu kausiluontoisesti, talvella luonnossa mäenlasku, hiihto, luistelu, kesällä uintiakin joillakin ryhmillä jne. On myös tehty retkiliikuntaa, erilaiset luonto/lintu/sieni/retket ja leikkiliikuntaa. Myös kulttuurihyvinvoinnin näkökulma ollut; tanssiliikuntaa, satuliikuntaa jne. Usein kasvattajat yhdistävät erilaisia pedagogisia tavoitteita luontoretkiin.			
Loppuarviointi 2025: Luontoliikunta on toteutettu kausiluontoisesti myös vuonna 2025. Kaikkien yksiköiden läheisyydessä sijaitsee metsää ja sinne pääsee ulkoporttia avaamalla. Talvella luonnossa mäenlasku, hiihto, luistelu, retkeily (yksiköissä käytössä lumikenkiä, kiikareita ja talviluontobingo materiaalit) Kesällä luonto- ja eväretkiä, fresbeegolfia, luontobingoa, marjastus- ja sienestysretkiä sekä uintia uimataitoisilla ryhmillä. Puolivälin päiväkodilta löytyy kaksi muksubussia, joiden avulla pienryhmät pystyvät siirtymään kauemmas luontokohteisiin. Liikunnan hankkeiden avulla on myös hankittu jokaiseen yksikköön maastopyöriä, ja lapset ovat tuoneet myös omia pyöriään. Näillä ryhmät ovat päässeet siirtymään esimerkiksi uimarannoille ja nuotiopaikoille. Toiset ryhmät ovat suunnitelleet viikko-ohjelmansa niin, että yhtenä–kahtena päivänä viikosta toteutetaan luontoretkiä, sillä kasvattajat yhdistävät retkiin erilaisia pedagogisia tavoitteita ja oppeja. Osat ryhmistä ovat painottuneet luontopainotteiseksi ryhmiksi, jolloin luonnonläheisyys huomioidaan jokapäiväisessä struktuurissa ja pedagogiikassa. Hyvinvointipedagogit toteuttavat toiminnassaan luonnonläheistä toimintaa niin liikunnassa kuin kulttuurihyvinvoinnin näkökulman kautta (tanssiliikuntaa, satuliikuntaa, taidemateriaaleja on käyty keräämässä luonnosta ja niitä on hyödynnetty toiminnassa, liikuntaleikkejä ja motoriikan harjoitteita).			Luokahuoneen tai opiskelutilojen ahtaus häirinnyt paljon, %, 8. ja 9. lk (tavoite < 10,0 %) tytöt 8,7 / pojat 16,1 / yht. 12,8 (v. 2019) 2021: ei tuloksia 2023: 9,0

Peruskoulujen opiskeluympäristöä laajennetaan piha-alueille ja lähiympäristöön. Pihoille rakennetaan pienryhmätyöskentelyä tukevia opiskelualueita ja Liikkuva koulu –mallin käyttöä jatketaan.	Perusopetus ja elinympäristöpalvelut.	Alkaen vuodesta 2021.	Muut: Toteutuneet varhaiskasvatuksen luontoliikunnat ja osallistujamäärät 2022: 8 luontoliikuntatapahtumaa 2023: osana muuta toimintaa 2024: osana muuta toimintaa
Väliarviointi 2022: Uuden yläkoulun piha-alue ja lähiliikunta-alueet valmistuivat vuoden aikana. Piha on erittäin monipuolinen ja mahdollistaa monenlaisen liikunta-aktiviteetin.			Vapaa-aikapalvelujen kysely, liikunta- ja virkistyspaikkojen käyttäoste 2021: Kulttuuri 3 177 Uimahalli 16 128, liikuntaneuvonta 26 Etsivä nuorisotyö 111 2022: Kulttuuri 4 845 Uimahalli 10 028 Etsivä nuorisotyö 125 Yht: 36 000 (kaikki osallistum.)
Laaja väliarviointi 2023: Salokylän koulun pihaa uudistettiin uusilla välineillä syksyllä 2022. Liperin koulun uudisrakennus ja peruskorjatut tilat ja piha-alueet otettiin käyttöön syksyllä 2022. Piha-alue on laaja ja mahdollistaa monipuolien liikkumisen.			2023: Kulttuuri 5 966, Kulttuurivirran tilais. 2 595 Liikuntaryhmät 6 263, liikuntaneuvonta 31, Uimahallikäynnit 23 165, Nuorisopalvelut 1 675, Etsivä nuorisotyö 135 Yht: 39 830
Väliarviointi 2024: Viinijärven koulun opiskeluympäristöä laajennetaan piha-alueille uuden kouluhankkeen myötä vuosien 2024–2027 aikana, jonka jälkeen Piha-alue on laaja ja mahdollistaa monipuolien liikkumisen.			2024: Kulttuuritapahtumakävijäm. 4 836 Uimahallikäynnit 23 157 Liikuntaneuvonta 19 Ohjattujen liikuntaryhmien kävijät 3 367 Kuntosali- ja vesiliikuntaopastukset 54 Etsivä nuorisotyö 129 Koulunuorisotyö 10 861 Nuorisotilat 6 536 Maksuttomat kerhot 55 Loma-aikojen toiminnot 2 594 Yht: 49 190
Loppuarviointi 2025: Viinijärven koulun suunnitelmat valmistuivat vuoden 2024 aikana.			
Kunnan alueen uimapaikkojen kunto ja turvallisuus tarkistetaan. Uimapaikkoja kehitetään aktivoimaan monipuoliseen liikuntaan.	Elinympäristöpalvelut ja vapaa-aikapalvelut.	Valtuustokauden 2021–2024 aikana.	
Väliarviointi 2022 Uimarantojen tarkastuksia tekivät liikuntapaikkojen hoitajat viikoittain ja tihentävästi tilanteen mukaan. Tarkastuksista ei tehty kirjauksia. Pohjois-Karjalan Ympäristöterveys tehnyt valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset vuonna 2021: 1.7., 21.7., 16.8.			

Laaja väliarviointi 2023: Viinijärven uimarannan kunnostus ja kartoitus toteutettu 2022. Uimarantojen tarkastuksia tehtiin liikuntapaikkojen hoitajien toimesta viikoittain ja tilanteen mukaan. Tarkastuksia ei kirjattu, uusi dokumentointijärjestelmä otetaan käyttöön nyt tulevalla uimakaudella v.23. Pohjois-Karjalan Ympäristöterveys tehnyt valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset vuonna 2022: 5.7., 25.7. ja 11.8.		
Väliarviointi 2024 (toimenpiteet v.23): Kunnan alueen uimapaikkojen kuntoa ja turvallisuutta sekä veden laatua on tarkistettu säännöllisesti.		
Loppuarviointi 2025: Kunnan alueen uimapaikkojen kuntoa ja turvallisuutta sekä veden laatua on tarkistettu säännöllisesti.		
Vapaa-aikapalvelut järjestävät kyselyjä toiminnasta ja tarpeista eri kohderyhmille.	Vapaa-aikapalvelut.	Vuosittain alkaen vuodesta 2021.
Väliarviointi 2022 (toimenpiteet v.21): Digipalvelukysely kaikilla nuorisotaloilla nuorille; Pokalin liikuntakysely		
Laaja väliarviointi 2023 (toimenpiteet v.22): Liikkumisohjelma, liikunnan olosuhdeohjelma, harrastamisen mallin palautekysely		
Väliarviointi 2024 (toimenpiteet v.23): Harrastamisen suomen mallin kyselyt. Hyvinvoiva pohjoiskarjalainen nuori -hankkeen kysely, Kunnallisen nuorisotyön yhteistyöverkosto Kanuunan kuntalaiskysely 2023, Etsivän nuorisotyön Sovari-palautteet. Kunnan liikuntaryhmien ja liikuntaneuvonnan asiakkaiden palautekyselyt toimintakauden päätteeksi.		
Loppuarviointi 2025: Vapaa-aikapalveluissa järjestetään kyselyjä toiminnasta ja tarpeista eri kohderyhmille vuosittain. Osa kyselyistä toteutuu valtakunnallisesti tai alueellisesti ohjatusti, osa vapaa-aikapalvelujen omina kyselyinä. Kyselyjen palautteita hyödynnetään palvelujen järjestämisessä.		

Liikuntapaikkasuunnitelma laaditaan osana liikuntaohjelmaa.	Elinympäristöpalvelut ja vapaa-aikapalvelut.	Vuonna 2021.	
Väliarviointi 2022: Ei edennyt vuonna 2021.			
Laaja väliarviointi 2023: Liikkumisohjelma ja liikuntaolosuhteiden kehittämissuunnitelma valmistuivat 2022 vuoden loppuun mennessä.			
Väliarviointi 2024: Liikkumisohjelma ja liikunnan olosuhdeohjelma käytössä.			
Loppuarviointi 2025: Liikkumisohjelma ja liikunnan olosuhdeohjelma käytössä.			
Laaditaan harrastus- ja tapahtumakalenterista sähköinen versio.	Vapaa-aikapalvelut ja viestintä.	Otetaan käyttöön vuonna 2021.	
Väliarviointi 2022: Nuorten liperi -sivusto nuorten harrastustoiminnoista on otettu käyttöön.			
Laaja väliarviointi 2023: Nuorten liperi -sivusto nuorten harrastustoiminnoista sekä harrastamisen mallin kerhojen, leirien sekä uimakoulujen ilmoittautumisen osalta käytössä. Maakunnallinen tapahtumakalenteri järjestöjen käytettävissä.			

Väliarviointi 2024 (toimenpiteet v.23): Nuorten liperi -sivuston käyttö nuorten harrastustoimintojen sekä kerhojen, leirien ja uimakoulujen ilmoittautumisen osalta jatkuu. Järjestöjen käytössä on maakunnallinen tapahtumakalenteri.	
Loppuarviointi 2025: Nuorten Liperi -sivusto on aktiivisessa käytössä nuorten harrastustoimintojen, kerhojen, leirien sekä uimakoulujen ilmoittautumisten sekä aikataulujen osalta. Sivusto on käytössä enimmäkseen kunnan omaan toimintaan, mutta myös yhdistyksiä on koulutettu sivustojen käyttämiseen. Yhdistyksiä on ohjattu maakunnallisen tapahtumakalenterin käyttämiseen sekä lähellä.fi -palvelun käyttämiseen tapahtumien ja toimintojen ilmoittamisessa.	